

Instituut voor Joodse Studies

Nieuwsbrief

Jaargang 23 | Februari 2026

In dit nummer

Onderzoek aan het instituut	2
Terugblik 2024-2025	5
Taalcursussen	19
Cursussen Joodse Studies	20
Lezingen	25
Wetenschappelijke bijeenkomsten	33

Het Instituut voor Joodse Studies

Directeur

Prof. dr. em. Vivian Liska

Onderzoekers

Drs. Thomas Froy
Drs. Hans van Nes
Drs. Mbarak Zaheran

Geaffilieerde onderzoekers

Dr. Annelies Augustyns
Drs. Dennis Baert
Prof. dr. Arvi Sepp
Dr. Janiv Stamberger
Dr. Nathan Van Camp
Dr. Veerle Vanden Daelen

ZAP-leden

Asst. Prof. Theodor Dunkelgrün
Prof. dr. Kathleen Gyssels

Geassocieerde leden

Prof. dr. Thomas Ernst
Prof. dr. em. Christiane Stallaert

Raad van bestuur

Anne Adams
Prof. dr. Arthur Cools
Prof. dr. Luc Duerloo
Prof. dr. Thomas Ernst
Dr. Adriaan Overbeeke
Prof. dr. Herman Van Goethem

Taalleerkrachten

Ir. Paul Gybels
Aäron Malinsky

Gastprofessoren

Prof. dr. Karin Hofmeester

Coördinatie

Jan Morrens

Wetenschappelijke adviesraad

Prof. dr. em. M.S. Ronald Commers | Universiteit Gent
Prof. dr. em. Julien Kleiner | Centraal Israëlitisch Consistorie van België
Prof. dr. em. Klaas A.D. Smelik | Universiteit Gent
Prof. dr. em. Arthur Willy Szafran | Université Libre de Bruxelles
Dr. Lieve Teugels | Protestantse Theologische Universiteit Amsterdam
Dr. em. Rudi Van Doorslaer | Universiteit Gent
Prof. dr. Kris Van Heuckelom | KU Leuven

Internationale adviesraad

Prof. dr. Ulrich Baer | New York University
Prof. dr. Michael Brenner | Ludwig-Maximilians-Universität München
Prof. dr. em. Mark H. Gelber | Ben-Gurion University of the Negev
Prof. dr. em. Moshe Halbertal | Hebrew University of Jerusalem
Prof. dr. em. Christine Hayes | Yale University
Prof. dr. em. Moshe Idel | Hebrew University of Jerusalem
Prof. dr. em. Alvin Rosenfeld | Indiana University
Prof. dr. em. David B. Ruderman | University of Pennsylvania
Prof. dr. Irene Zwiep | Universiteit van Amsterdam

Geachte lezer,

In de huidige geopolitieke context, waarin mogelijkheden voor toenadering en nieuwe dreigingen naast elkaar bestaan, willen wij de voorzichtige hoop uitspreken op een betere toekomst: voor de Israëlische en Palestijnse bevolking, voor de wederopbouw van Gaza, voor vrede in het Midden-Oosten, maar ook hier in Antwerpen, waar wij nood hebben aan meer wederzijds begrip en een hernieuwde aandacht voor samenwerking. In deze context zet het Instituut voor Joodse Studies zich in om bruggen te bouwen en dialoog te stimuleren. We bieden u dit semester opnieuw een rijk en divers programma, dat ruimte biedt voor ontmoeting, reflectie en uitwisseling.

Dit voorjaar organiseert het Instituut drie publieke avondlezingen in het kader van het "Network for European Philosophy and the Jewish Tradition": op dinsdag 24 februari onderzoekt Courtney Hodrick Arendts perspectief op vrijheid, politiek en nationaal bewustzijn. Een dialooglezing op dinsdag 21 april brengt Irène Heidelberger-Leonard en Ilit Ferber samen voor een gesprek over Ferbers binnenkort te verschijnen boek *Jean Améry: Identity, Time, Failure*. Een lunchlezing op vrijdag 12 juni, tenslotte, brengt twee vooraanstaande experts op het gebied van godsdienstfilosofie en intellectuele geschiedenis – Moshe Halbertal en Jonathan Sheehan – samen voor een unieke dubbellesing over de betekenissen van het offer in religieuze en seculiere tradities. Meer informatie over het netwerk is te vinden op www.uantwerpen.be/nepjt.

Ons nieuwe programma biedt u verder opnieuw een boeiende reeks lezingen waarin allerlei facetten van de Joodse geschiedenis, filosofie, literatuur en cultuur aan bod komen. Van de hedendaagse Joodse gemeenschap in Kraków – dynamisch en divers maar gevormd door haar verleden – tot de Joodse aanwezigheid in middeleeuwse steden; van vroegmoderne Jiddische teksten over genezende kennis tot hedendaagse reflecties over identiteit en antisemitisme; van de bijdrage van overlevenden van de laatste Joodse stam in Medina aan de premoderne islamitische traditie tot hedendaagse Duitstalig-Joodse literatuur; van de vlucht van Joodse kinderen naar Frankrijk en de VS tijdens de Holocaust tot de bijzondere link tussen Antwerpen, Émile Zola en de Dreyfus-affaire: het komt dit semester allemaal in onze lezingenreeks aan bod.

Eveneens op het programma staat de 18de Contactdag Joodse Studies van de Lage Landen (12 mei). De internationale conferentie "Aesthetics of Scripture: Contemporary Approaches to the Bible and Art", op 8 en 9 juni georganiseerd aan de Universiteit van Wenen, zal onderzoeken hoe bijbelse teksten en visuele kunsten elkaar doorheen de geschiedenis hebben beïnvloed. Deze interdisciplinaire conferentie brengt kunsthistorici, filosofen, bijbelwetenschappers en esthetici samen om de esthetiek, ethiek en interpretatie van de Hebreeuwse Bijbel in de visuele cultuur te analyseren. De zomerschool "Jewish Studies 'On Edge'", tot slot, brengt studenten samen voor een intensieve week waarin ze de huidige uitdagingen binnen het vakgebied van Joodse studies verkennen én kennismaken met nieuwe, grensverleggende onderzoeksmethoden en inzichten.

Ik hoop van harte u dit semester te mogen begroeten.

Prof. dr. em. Vivian Liska

Directeur

Universiteit Antwerpen
IJS | Instituut voor Joodse Studies

www.uantwerpen.be/ijs

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs en de Universiteit Antwerpen

DWELLING TODAY: HOSPITALITY, REFUGE AND COLLABORATION IN CONTEMPORARY CONTINENTAL DEBATES ON DWELLING

Drs. Thomas Froy

Promotor: Prof. em. Dr. Vivian Liska

Co-promotor: Prof. Dr. Arthur Cools

Predocoraal onderzoeksproject betoelaagd door het FWO-Vlaanderen.

At the close of 2025, I completed and submitted my doctorate, entitled 'The Subject of Dwelling in Contemporary Jewish Thought'. The jury is currently reading the text and deciding whether I can defend in the spring.

Reflecting on the course of this four year research project, I look back to the questions which opened it. After attending Vivian Liska's lecture, 'The Jew, The Migrant: Experience - Metaphor - Poetry' in late 2019, I started thinking about exile as it appears in the Jewish tradition: a historical experience, a religious and philosophical motif; perhaps a contemporary reality? As a philosophical notion, exile implies something else: to be exiled is to have lost something – a home. Understanding what it meant to be in exile, I thought, meant understanding what it means to be at home. In order to grasp the philosophical significance of the notion of exile, as well as its lived reality, I decided to investigate the meaning of home.

Working under the supervision of Vivian Liska, and co-promoter Arthur Cools from the Department of Philosophy, I set to work examining the way that we think about home today. I identified two major trends: ethnonationalist notions of 'Homeland' and ecological invocations of Earth as the place we call 'home'. Right-wing politicians and extremists across Europe claim that migrants and their descendants do not 'belong' in Europe, since their origins – or 'homelands' – lie elsewhere. At the same time, and in an entirely different way, environmental thinkers call for recognition that the Earth is our Homeland and that we belong to it.

How to think of the meaning of home in a way that avoids ethnonationalist fantasies of the Christian European 'homeland' while entering into dialogue with emergent voices in the ecological movement? This was the question which appeared as I began my research.

Turning to the Jewish Tradition, I began to develop a corpus and a hypothesis: I saw the roots of both ideas – the ethnonationalist and the ecological – in the work of German philosopher Martin Heidegger. For Heidegger, modernity's destructive obsession with technology – which he associated with Jews – has robbed us of a deep experience of being at home: only when we recall that the Earth – the soil – is our Homeland can we return to the meaning of the home: *Heimat*.

In their different ways, Martin Buber, Emmanuel Levinas and Jacques Derrida turned to the Jewish Tradition – its scriptural, historical and philosophical resources – to confront and reject Heidegger's thought as redolent of Nazi ideologies of *Blood and Soil*, and at the same time, as too detached from everyday life. These criticisms provided me with my corpus; namely, twentieth-century French- and German-Jewish Thought in the shape of Buber, Levinas and Derrida; as well as my hypothesis: that rejecting racist fantasies of 'rootedness in soil' means thinking about home as it appears in everyday life. I argued that Judaism and Jewish Thought reflect an orientation toward the everyday; that Jewish life takes place 'not in Heaven', but in this world. Thinking about what it means to be at home from a Jewish perspective therefore entails thinking about home in everyday life.

This was the hypothesis which undergirded my readings of Buber, Levinas and Derrida and which most clearly articulates my conclusions. I attempted to show, returning to my initial questions, that when we think about home in its everyday appearance, the idea of 'Homeland' becomes meaningless: concretely, I do not encounter the Homeland in my everyday life. This specifically Jewish orientation toward the everyday likewise opens up a site of dialogue with the environmental: not as it appears at the global scale but in our everyday lives.

Over the course of the past year, I finalised a draft reading of Derrida's thinking – as it pertains to Heidegger and develops a critical alternative which focusses on 'hospitality' – and a draft of the Introduction. In the autumn of last year, I submitted a 'first final draft' to Vivian and Arthur. We discussed their comments and I submitted the dissertation. The defence is tentatively scheduled to take place in the spring: the exact date will be confirmed on the Institute's website.

JEWISH COMMUNITY BETWEEN COLONIALISM AND ARABISM IN TUNISIA: THE ROLE OF EDUCATION IN THE JEWISH NARRATIVE BETWEEN 1923 AND 1956

Drs. Mbarak Zaheran

Promotor: Prof. em. Dr. Vivian Liska

External supervisor: Prof. Dr. Sina Rauschenbach

Zaheran's research documents the history of the Jewish community in Tunisia during the early twentieth century, with education serving as the central lens of analysis. The study treats education as a model through which broader transformations within the Jewish world and within

Tunisia specifically can be understood in the periods before and after the Second World War and the Holocaust.

The research focuses on one key institution: the French *Alliance Israélite Universelle* (AIU), which established a wide network of schools across the Ottoman Empire and North Africa during the nineteenth and twentieth century for the benefit of local Jewish communities. By tracing the history of AIU schools in Tunisia, the study provides detailed insight into social, cultural, and political changes that shaped the local Jewish community while connecting these shifts to wider developments among Jewish people worldwide.

While the AIU represented a French model of enlightenment and civilization, aiming to implement modern education and cultural reform at the local level, its mission unfolded within a turbulent historical context. Its efforts were increasingly challenged and undermined by the rise of antisemitism and fascism in Europe during the interwar period and the Second World War, which deeply affected Jewish communities even beyond Europe.

Methodologically, the study draws on both primary and secondary sources. These include archival manuscripts from the AIU School Archives in Paris, materials from the National Library of Tunisia, and personal accounts found in memoirs, reports, and other contemporary writings. Particular attention is given to the lived experiences of students, teachers, and community members associated with AIU schools, allowing the research to situate institutional history within a broader social and historical context.

The study also examines key themes promoted by AIU education, such as the transformation of women's status, the spread of modern schooling, and the dissemination of

French cultural values. These developments are analyzed alongside the implementation of the French naturalization law of 1923, which enabled many Tunisian Jews to acquire French citizenship until Tunisia's independence in 1957. Together, these processes reveal how education functioned as a major channel of social mobility, cultural change, and political reorientation within the Jewish community of Tunisia. In addition, a research visit to the National Archives of Tunisia this year will provide access to further primary sources, enabling the study to trace the development of the Muslim majority narrative alongside the development of the Jewish narratives in Tunisia.

The research is guided by the following questions:

- What role did the form of modernity promoted by the AIU schools play in shaping the social, cultural, and political trajectories of the Jewish community in Tunisia?
- How was the French model within the AIU schools challenged by the Zionist movement?
- Between the French model and the Zionist movement: where was the local model of the local Tunisian Jews situated?

ARBA'AH VE-ESRIM: PARATEKST EN CONTEXT IN DE RABBIJNENBIJBELS (1517-1525)

Drs. Johannes (Hans) van Nes

Promotor: Prof. em. Dr. Vivian Liska

Co-promotor: Asst. Prof. Theodor Dunkelgrün

In mijn onderzoek naar de vroege zestiende eeuw en de groei van Hebreeuwse kennis baseer ik me op parateksten: inleidingen, voor- en nawoorden, gedichten. De voorwoorden van Johannes Reuchlin's *De Rudimentis Hebraicis* (Pforzheim: Anshelm, 1506), Abraham Debalmes' *Miknei Avram*

- *Peculium Abrae* (Venetië: Bomberg, 1523) en Jan van Campens *Ex variis libellis Eliae* (Leuven: Martens 1528) vormen het kader voor dit hele nieuwe studiegebied. Daarin kan je zien dat aan het eind van de Middeleeuwen een omslag plaatsvond. Rond het jaar 1500 waren er amper christenen op het Europese vasteland die een eenvoudige Hebreeuwse tekst konden lezen. Deze situatie is volledig gekeerd, mede door de Antwerpse handelaar Daniël Bomberg, uitgever van *Peculium Abrae* (1523), en voor wie ik

Inaugurele boeklancering “The Multiplicity of Scripture: The Making of the Antwerp Polyglot Bible” (Asst. Prof. Theodor Dunkelgrün), Museum Plantin-Moretus, 23 oktober 2025.

een lemma schreef in Brill’s *Encyclopedia of Jewish Book Cultures* (forthcoming). Mede dankzij Bomberg is de studie van Hebreeuwse literatuur een vast onderdeel geworden van het humanisme. Bij Daniëls dood halverwege de zestiende eeuw werd minstens de helft van alle Hebreeuwse en rabbijnse literatuur in Europa gedrukt door en gedeeltelijk zelfs voor christenen. Hebreeuws werd gedoceerd op universiteiten, met specialisatie in middeleeuwse, rabbijnse exegese. De oproep, het startsignaal van deze beweging horen we in de parateksten van de vroegste handboeken. Met welke argumenten probeerden schrijvers van Hebreeuwse handboeken de lezer te overtuigen om zich te werpen op die nieuwe onbekende taal?

Het startsein wordt vaak gelegd bij Reuchlins *De rudimentis Hebraicis* (1506). In het voorwoord aan zijn broer schrijft Reuchlin dat het Hebreeuws, als tot dan toe grotendeels onbekende taal, “met beide handen omarmd en gekust” moet worden zoals men dat met eigen kleine kinderen doet. In een veelzeggende paronomasie tussen *libri* (“boeken”) en *liberi* (“kinderen”) verbindt hij de studie van teksten met de kinderlijkheid van het leren zelf: Hebreeuws leren bevindt zich nog in zijn beginstadium, maar juist daarom vraagt het om zorg en toewijding. Geleerden, onderlegd als ze zijn, moeten terug naar de

schoolbanken: Reuchlin vraagt of het ‘beneden onze waardigheid’ voelt (*huic dignitati putaverunt impar*)? Een leerling van Reuchlin, Johannes van Campen, schrijft in *Ex variis libellis* (1528) dat hij niemand kan vinden die de grammatica zelfs maar oppervlakkig had aangeraakt (*vel leviter attigisset*) en draagt zijn werk op aan Bomberg. Die betoogt in *Peculium* (1523) dat het Nieuwe Testament oorspronkelijk in het Hebreeuws is geschreven. Hij roept op om Hebreeuws te leren en op zoek te gaan naar dit verloren gegane Hebreeuwse origineel.

Het druist wat tegen onze 21ste aard in om lang stil te staan bij voorwoorden of inleidingen van boeken, een nabeschouwing of een gedicht achterin. In een boek zijn dit vaak de minst gelezen bladzijden. Aan de persoonlijke beslommingen van schrijvers, tekstverzorgers en uitgevers hebben we weinig boodschap. Maar als je het omgekeerde doet en juist helemaal uitgaat van parateksten, kan je soms de geboorte van een nieuwe leerdiscipline reconstrueren. De heilige taal werd 500 geleden opnieuw geboren in Europa en behoefde kinderlijke zorg. Geleerden moesten naar de schoolbank. Misschien vonden we het oerevangelie wel terug. En misschien verdienen parateksten wel meer aandacht.

Inaugurele lezing 2024-2025

"AND THEY SHALL BEAT SWORDS INTO PLOUGHSHARES": CONTEMPLATING ISRAELI-PALESTINIAN PARTNERSHIP IN THE AFTERMATH OF OCTOBER 7

Prof. dr. Keren Friedman-Peleg (College of Management Academic Studies, Israël)

31 oktober 2024

In deze bijzondere lezing, één jaar na de gruweldaad van 7 oktober 2023, onderzocht Prof. Friedman-Peleg de mogelijkheden voor partnerschap tussen Israëlische en Palestijnse gemeenschappen in de nasleep van 7 oktober. Op basis van diepgaande interviews en observaties met Israëli's die het geweld van 7 oktober in hun huizen en gemeenschappen hebben meegemaakt, wierp zij licht op de vele manieren waarop deze Israëli's hebben geprobeerd hun medeleven met de Palestijnen in Gaza te cultiveren en nieuw leven in te blazen. De lezing werd bijgewoond door een 50-tal toehoorders en afgesloten met een receptie.

Internationale studiedag

17DE CONTACTDAG JOODSE STUDIES VAN DE LAGE LANDEN

8 mei 2025

De zeventiende Contactdag Joodse Studies van de Lage Landen – die jaarlijks wordt georganiseerd door Karin Hofmeester en Veerle Vanden Daelen – vond plaats op 8 mei 2025. Met negentien deelnemers en vijftien sprekers, variërend van masterstudenten tot hoogleraren, en een vervolg rondetafeldiscussie over de mogelijkheden van het opzetten van een Belgische Vereniging voor Joodse Studies, beantwoordde de dag uitstekend aan zijn doel: het stimuleren van contact en uitwisseling. Naast historici was er een PhD-student management, twee antropologiestudenten, een classicus en een taalwetenschapper en filosoof.

De eerste sessie ging over de wereldwijde en lokale contacten van de verschillende Joodse gemeenschappen in Amsterdam in de 17e en 18e eeuw. Michal Aziza Ohana introduceerde de in Amsterdam geschreven ethische werken van rabbijn Shlomo Adahan, die de gebruiken van Maghrebijnse, Sefardische en Asjkenazische gemeenschappen samenbrachten. José Alberto Rodrigues da Silva Tavim gaf met zijn presentatie – gebaseerd op Portugees-Joodse testamenten – een inkijkje in familiebanden die het onderscheid tussen Joden en nieuwchristenen, evenals de fysieke afstand tussen familieleden in verschillende delen van het Nederlandse en Portugese Rijk, overbruggen. Ronny Neschef schetste de bestuurlijke geschiedenis van de Asjkenazische vleeshal en liet zien hoe zowel intern-Joodse relaties als de verhouding met het landsbestuur deze geschiedenis bepaalden.

De tweede sessie ging over naoorlogse compensatie, herinnering en Holocausteducatie in de Lage Landen. Voor het eerst mocht de Contactdag twee PhD-onderzoekers uit Luxemburg verwelkomen: Linda Gaul presenteerde haar onderzoek naar onteigening en restitutie in Luxemburg en de methodologische uitdagingen en kansen die het werken met primair bronnenmateriaal met zich meebrengt. Jana Susanne Müller besprak het beleid en de dagelijkse praktijk van het restitutieproces in Luxemburg.

en stond stil bij de vraag welke informatie ontbreekt in de individuele compensatiedossiers. Sense de Vries presenteerde het onderzoek dat ze voor haar MA-scriptie antropologie verrichtte: zij observeerde en interviewde bezoekers van het Nationaal Holocaust Namenmonument in Amsterdam om te onderzoeken welke rol het monument speelt in de Nederlandse herdenkingscultuur. BA-studente antropologie Anastasia Kallish presenteerde het onderzoek dat zij in opdracht van het Joods Cultureel Centrum uitvoerde naar Holocausteducatie op middelbare scholen in Amsterdam, de rol die excursies daarin spelen en de verbinding met rituelen en tastbaarheid.

De derde sessie was gewijd aan het Fortunoff Video Archive for Holocaust Testimonies, een initiatief van Yale University. In 1979 begon het archief individuele getuigenissen van Holocaustoverlevenden op te nemen en ging het vervolgens samenwerken met archieven en musea wereldwijd. In België heeft de Stichting Auschwitz getuigenissen opgenomen en gedeeld met het Fortunoff-archief. In 2025 startte Fortunoff de *Critical Editions Series*, die

inhoudt dat voor een selectie van individuele overlevenden getuigenissen worden getranscribeerd, vertaald en gecontextualiseerd in tijd en plaats. Deze worden via een website toegankelijk gemaakt. Stichting Auschwitz en Kazerne Dossin werden beiden uitgenodigd om als fellow voor de *Critical Editions* een getuigenis te kiezen en uit te werken. In deze sessie lichtte Frédéric Crahay de keuze van Stichting Auschwitz voor de getuigenis van Paul Halter toe, terwijl Dorien Styven de contextualisering van de getuigenis van Joseph Blitz duidde.

De discussie over de mogelijkheden van het opzetten van een Belgische Vereniging voor Joodse Studies was een vervolg op het gesprek dat we tijdens de zestiende Contact Dag startten. Uit deze discussie kwam onder andere naar voren dat het bouwen van bruggen tussen onderwijs- en onderzoeksinstituten op het brede terrein van Joodse Studies een belangrijke doelstelling is, net als het versoepelen van uitwisseling van studenten tussen de verschillende universiteiten. Er zou een zo breed mogelijke community moeten worden opgericht, met een website voor informatie-uitwisseling. Naast de prijzen en onderzoeksbeurzen van de Stichting Auschwitz zou wellicht een scriptieprijs een idee zijn om Joodse Studies te stimuleren. Onderzocht moet worden of een subsidie van de Rothschild Foundation een bijdrage kan leveren aan deze activiteiten. Een initiatief om, net zoals de contactdag zelf, voort te zetten!

De achttiende Contactdag zal op dinsdag 12 mei 2026 plaatsvinden.

Prof. dr. Karin Hofmeester
Universiteit Antwerpen / IISH Amsterdam

Annual Jewish-Christian Dialogue lecture

JEWISH-CHRISTIAN DIALOGUE AT A THRESHOLD

26 March 2025

This event, organized by the Institute of Jewish Studies, marked the launch of a new initiative to promote Jewish-Christian dialogue, inaugurated in ongoing collaboration with Prof. Dr. René Dausner (Universität Hildesheim).

The evening brought together two leading scholars in the field of Jewish-Christian relations: Prof. Dr. Karma Ben Johanan of the Hebrew University of Jerusalem and Bishop Prof. Dr. Etienne Vetö of the Pontifical Gregorian University in Rome. Together, they reflected on the current state of Jewish-Christian dialogue at a moment of profound historical, theological, and political tension.

The speakers recalled how, over more than half a century, Jewish-Catholic relations had undergone a transformation once thought unimaginable. Longstanding hostilities had gradually given way to dialogue, intellectual exchange, and a renewed theological appreciation of Judaism within the Catholic Church. Central to this shift was the memory of the Shoah, which functioned as a decisive moral and historical turning point and shaped the theological reorientation that followed the Second World War.

At the same time, the lecture emphasized that this renewed relationship had never existed in isolation. Ongoing historical developments—including the establishment and continued reality of the State of Israel, the emergence of new forms of Jewish culture, the globalization of Christianity, and broader political and cultural crises—had continually reshaped the contours of Jewish-Christian engagement. Particular attention was given to the violent attack by Hamas on 7 October 2023 and the devastating war that followed, which introduced

tensions unprecedented since the postwar renewal of Jewish-Christian relations. According to the speakers, these events did not create entirely new problems but rather exposed underlying vulnerabilities that had long remained insufficiently addressed.

Throughout the evening, Ben Johanan and Vetö explored the points of friction between history, theology, and dialogue. They asked whether recent history would remain an obstacle or could instead become an opportunity for renewed honesty and depth in Jewish-Christian relations. A recurring theme was the paradox of closeness: the more dialogue fosters fraternity and understanding, the more clearly differences and limits of mutual comprehension become visible. The lecture concluded by affirming that the true challenge of Jewish-Christian dialogue lies precisely in the willingness to continue speaking and walking together—even, and especially, in moments of tension, pain, and misunderstanding.

Internationaal seminarie

OLENDER ET PEREC EN DUPLEX : HOMMAGES, TÉMOIGNAGES, EXÉGÈSES **HOMMAGE À GEORGES PEREC ET À SON ÉDITEUR, MAURICE OLENDER**

12-13 mei 2025

Internationaal seminarie georganiseerd in samenwerking met de Auschwitz Stichting en de 'Association des Amis de Perec', met financiële steun van de Raad Dienstverlening en het departement letterkunde van de Universiteit Antwerpen.

2025 was voor de liefhebbers van het oeuvre van Georges Perec (1936-1982) een vruchtbaar jaar: verschillende colloquia en speciale nummers, essays en vertalingen verschenen. In 2022 overleed de vriend en uitgever van Perec, de Franstalige Belg Maurice Olender (1946-2022), vooral in Frankrijk bekend als de oprichter van de befaamde "Collection Librairie du XX et XXIèmes siècles". Het leek mij (K. Gysels) dan ook een passend moment om een bijeenkomst in de vorm van een tweeluik Perec/Olender te organiseren aan het IJS in Antwerpen, geboortestad van Olender.

Toen Theodor Dunkelgrün de weduwe van Maurice Olender, Lydia Flem, polste over een "Hommage" aan het IJS, reageerde ze zeer entoesiast. Zelf een gewaardeerde schrijfster, fotografe, en psychoanalytica, stond Flem erop onze "Hommage" in te leiden met een lezing over de betekenis van Olender in haar eigen parcours. Terecht merkte ze op dat haar man een ongelooflijk open geest had voor auteurs en dat hij een luisterend oor bood aan de vele verzuchtingen van schrijvers. In tegenstelling tot

bepaalde uitgevershuizen die met een zekere "air" of "blasé" hun auteurs als een soort "paradepaardjes" in hun catalogus laten defileren, heeft Olender bescheiden en vaak bij het grote publiek nog onbekende schrijvers waarvan hij het talent en het belang inzag opgenomen.

De verschillende lezingen betroffen de relaties tussen auteurs en hun werk zoals Perec en Tabucci (Francesca Dainese), Perec en Marcel Cohen (Emmanuel Mosés), Perec en Albert Memmi (Hervé Sanson), en een interview met Lydia Flem over het intellectuele, filosofische en humanistische gedachtegoed van Olender (Jean-Michel Devésa). Verder was er ook een "close reading" over Kafka, "l'artiste en trapéziste", en zijn "schim" in het oeuvre van de Oulipien (Philippe Zard). Marcel Bénabou, een levenslange boezemvriend van Perec en tot voor kort de "secrétaire définitivement provisoire de l'Oulipo", schetste met verve de dynamiek binnen de zeer wisselende structuur van de Oulipo. De Frans-Marokkaanse auteur is tevens ook uitgegeven door Olender, samen met Tabucci (Dainese) en Kafka (Zard), om maar een paar namen uit de catalogus te noemen.

Ook al is Perec slechts medestichter van deze "Ouvroir de Littérature Potentielle", komt hij als een "touche à tout" tevoorschijn die opkeek naar grootschrijvers zoals Beckett en Joyce (om maar die twee grote namen te noemen). Perec, zo getuigde ook Bénabou, was heel kritisch over het beoefenen van literatuur na de Shoah; hij wist vorm en inhoud te geven op zijn eigen koppige manier, los van de destijds heersende tendenzen (Nouveau Roman, Tel Quel, ...).

Olender is dan weer een uitgever die ik naast Maurice Nadeau, François Nourissier en P.O.L. (kort voor: Paul Otchakovsky-Laurens) zou durven zetten. Eigengereid als hij was, koppelde hij zijn joodse identiteit "en filigrane" aan het snel veranderende intellectuele landschap, zowel in Frankrijk als ver daarbuiten.

Georges Perec geniet vandaag de dag van een grote zichtbaarheid die ik als het ware wou “nuanceren” door de figuur van Olender ernaast te zetten. Tot slot hadden de archivaris van het Maurice PONS archief in Louviers en ikzelf aandacht voor het brede netwerk rond Perec in zijn jaren op de Moulin d'Andé (Gyssels, V. Gasly). Het belang van deze “antenne” (zoals Antwerpen bij Olender) wordt m.i. een beetje miskend door zijn biografen, specialisten en vertalers.

Ook in het Nederlands is het prachtige *Ellis Island* nu beschikbaar dankzij de vertaling door Rokus Hofstede bij de Arbeiderspers (2025). Theodor Dunkelgrün, historicus aan de Universiteit Antwerpen en auteur van een essay over zijn verwantschap met Perec, betrok het Antwerpse Red Star Line Museum en de Arbeiderspers bij ons initiatief door de lancering van het boek, mede in aanwezigheid van zowel Hofstede als de grote Perec-kenner Manet van Montfrans, te laten doorgaan, en de film, gemonteerd met Rober Bober, aldaar te laten vertonen.

De lezingen zullen worden gebundeld in een speciaalnummer van het Canadese tijdschrift *Dalhousie French Studies*, onder redactie van mezelf en dr. Amaury Dehoux (Universiteit Antwerpen). Op 25 oktober 2025 overleed onverwachts Prof. Em. David Bellos, auteur van *Georges Perec: A Life in Words* (1993), de meesterlijke biografie van Perec (de Franse vertaling door François Cartano won in 1994 de Prix Goncourt de la biographie). Bellos had normaliter het speciaalnummer van een inleiding voorzien. Dit is een heel pijnlijk verlies van een bedrijvige specialist en topvertaler, met name van het oeuvre van Perec. We zullen dan ook het speciaalnummer aan hem opdragen.

Prof. dr. Kathleen Gyssels
Universiteit Antwerpen

Internationale conferentie

COMPARATIVE UNIVERSALISMS: JEWISH AND OTHER PERSPECTIVES

7-9 juli 2025

Internationale conferentie georganiseerd door het “Network for European Philosophy and the Jewish Tradition”, een samenwerking tussen het Instituut voor Joodse Studies, het Center for European Philosophy (Universiteit Antwerpen) en het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte (KU Leuven).

The Network for European Philosophy and the Jewish Tradition brings together international scholars from the fields of philosophy and Jewish studies to explore the encounters and intersections, but also the differences and mutual exclusions between European philosophy and the Jewish tradition. It was set up in 2024 by the Institute of Jewish Studies, in cooperation with the Center for European Philosophy (University of Antwerp) and the Institute of Philosophy (KU Leuven).

The inaugural Network conference, titled *Comparative Universalisms: Jewish and Other Perspectives*, was held 7–9 July 2025 at the University of Antwerp and explored how Jewish intellectual traditions and European philosophy engage with the concept of universalism, particularly the tension between the universal and the particular in epistemology, ethics, and politics and their contemporary relevance. The program featured 17 thematic sessions including panels on German-Jewish thought, Levinas and

Arendt in dialogue, language and translation, Jewish law, and Judaism’s intersections with Gnosticism and Hellenism, as well as two keynote lectures (by **Leora Batnitzky**, on Universalism and its Discontents, and **Moshe Halbertal**, on Universalism, Particularism, and Humanism) and closing reflections. Across these sessions, there were around fifty academic presentations by international scholars from universities in Europe, North America, and Israel, addressing topics from medieval and modern Jewish thinkers to philosophical critiques of Enlightenment universalism. The conference aimed to foster interdisciplinary and interreligious discussion, encouraging new conceptualizations of universality informed by Jewish texts and thought in relation to European philosophical traditions.

After welcoming words from **Vivian Liska**, in which she opened the conference with a reflection on what is at stake, **Arthur Cools** and **Willem Styfals** followed with introductory reflections.

The opening sessions highlighted the centrality of twentieth-century German Jewish philosophy to debates about universalism. **Dennis Baert** examined Rosenzweig’s reflections on human rights, showing how universal commandments and particular laws coexist in his thought. **Shira Billet** and **Gilad Sharvit** revisited Hermann Cohen from different angles: Billet explored Cohen’s negotiation between Kantian universal ethics and the demands of particularity, while Sharvit contrasted Cohen’s universalist critique of Zionism with Moses Hess’s vision of national restoration as a path to universal redemption. **Philipp von Wussow** added a further dimension by analyzing the tension between reason and revelation in German-Jewish thought, showing how thinkers from Cohen to Strauss grappled with competing universal claims in philosophy and Judaism and how this double structure shaped twentieth-century debates on cultural and religious universality. **Agata Bielik-Robson** added a broader theoretical frame by outlining a “Marrano universalism” in Benjamin and Derida, where Jewish particularity transforms universalism from within through translation rather than abstraction.

Together, these papers illuminated how German Jewish thinkers grappled with the universal claims of philosophy while remaining rooted in Jewish sources.

Historical and literary perspectives enriched this picture. **Andree Michaelis-König** revisited the Lavater–Mendelssohn debate, showing how Mendelssohn defended Judaism’s universal truths while reframing the conflict from theological supremacy to political coexistence. **Antonia Steins** contrasted Lessing’s and Mendelssohn’s divergent paths toward universalism, arguing that Mendelssohn’s explicit rootedness in Jewish tradition enabled a more substantive universalism than Lessing’s philosophically expansive but ultimately Christian-inflected model. **Yael Almog** traced Herder’s influence on Mendelssohn’s *Jerusalem*, revealing how cultural pluralism undergirds Mendelssohn’s universalist defense of toleration.

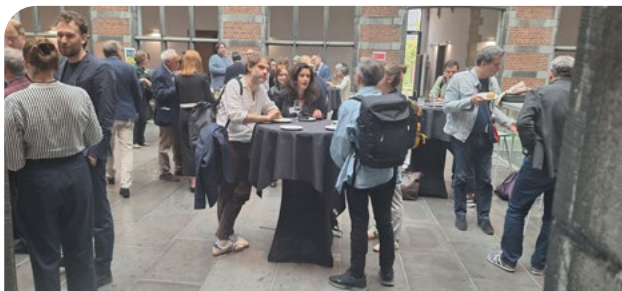
Parallel to these philosophical inquiries, the conference foregrounded social and political perspectives. **Itamar Ben Ami** analyzed the hidden kippah as a symbol of shifting Jewish visibility in Europe, revealing how the conditions of Jewish publicness oscillate between integration, fear, and renewed difference. **Stephanie von Steinsdorff** uncovered universalist impulses in nineteenth-century Jewish abolitionist journalism, while **Noga Wolff** and **Sinyal Athamneh** explored how historical models of universalism can inform contemporary mediation of the Israeli–Palestinian conflict. **Hannah Peaceman** examined Jewish Hegelian critiques of emancipation, showing how Gans and Heine exposed the Protestant particularism embedded in Hegel’s universal state and developed a dialectical model of critique from a subordinated standpoint. These contributions showed how universalist ideals are negotiated within concrete political realities.

The theme of universalism as critique recurred throughout the program. **Amir Engel** revisited Martin Buber’s spiritual universalism, while **Stephanie Graf** traced how heretical impulses from Sabbatianism reappear in Adorno’s critical theory. **Hannah Sabrina Hübner** examined Benjamin and Rosenzweig’s conception of redemption as a universal norm that humans cannot realize but must continually measure themselves against. **Asher Biemann** expanded this discussion into the post-1945 landscape, showing how German-Jewish thinkers from Adorno to Buber reimagined human unity after catastrophe through a fragile universalism rooted in shame and vulnerability. **Saman Mahdevar** extended the comparative horizon by examining Joachimite–Gnostic dualism in Taubes and Corbin, arguing that their non-incarnational models of messianism articulate a metaphysical universalism that bridges inner transformation and cosmic restoration across Jewish and Shi’ite mystical traditions. These papers revealed how universalism functions not only as an ideal but also as a critical standpoint from which to challenge existing structures.

Historical perspectives broadened the conversation. **Federico Dal Bo** analyzed Maimonides’ tension between universal theological equality and particularistic communal boundaries. **José María Sánchez de León** and **Michael Rosenthal** revisited Spinoza, exploring how his concepts of divine voice, election, and imaginative universals articulate new forms of universal religion. **René Bloch** turned to antiquity, showing how Philo of Alexandria forged a cosmopolitan ideal that merges Mosaic law with Stoic universalism. **Danielle Cohen-Levinas** reopened the ancient confrontation between Jerusalem and Athens, arguing that the tension between revelation and reason remains unresolved yet productive.

Literature, music, and translation offered additional pathways into universalism. **Marc Caplan** examined diasporic consciousness in early modern Jewish drama, while **Stefanie Mockert** explored universalist themes in Jewish musical thought. **Caroline Sauter** read Shylock through

Cassin, Derrida, and Kofman to show how translation, ambivalence, and resistance complicate Christian universalism. **Yochai Oppenheimer** analyzed Natan Alterman's poetry as a site where universal values critique state power and challenge national narratives. In the realm of translation, **Libera Pisano** examined Jewish critiques of Esperanto as a universal language.

Memory and forgetting emerged as key themes in the second day's sessions. **Kate Brackney** explored Cold War memory of the Holocaust, while **Randi Rashkover** examined how Jewish collective memory mediates between universal and particular claims. **Sergey Dolgopolsky** proposed forgetting itself as a form of universalism, opening a philosophical inquiry into the limits of memory.

Levinas and Arendt received sustained attention. **Bruno Chaouat**, **Femke Caers**, and **Shira Wolosky** explored Levinas's ethics as a resource for thinking universalism through particularity, while **Courtney Blair Hodrick**, **Rafael Zawisza**, and **Ayala Gidron** analyzed Arendt's complex negotiation of universal norms, Jewish identity, and the radical good. **Hanoch Ben Pazi** added a further dimension by examining Levinas's reflections on Léon Brunschvicg, arguing that Brunschvicg's "noble assimilation" offers a model of universalism grounded in moral responsibility and Jewish particularity. These sessions highlighted how both thinkers resist abstract universalism in favor of embodied, relational, and historically situated forms.

Legal and Talmudic perspectives further enriched the program. **David Lemler** and **David Krausz** examined universal categories in rabbinic law, while **Stefan Goltzberg**, **Neri Ariel**, and **Gilad Shenhav** explored how Jewish legal traditions navigate the boundary between universal principles and particular norms.

Additional philosophical reflections broadened the comparative scope. **Annabel Herzog** contrasted Derrida's and Gillian Rose's conceptions of "home," showing how both thinkers navigate the tension between belonging and estrangement while offering different pathways for inhabiting the universal-particular divide. **Peli Meir** examined Simone Weil and Gillian Rose through the theme he calls the 'ethico-aesthetics of eating the sun,' bringing their thought into conversation around questions of universalism.

The conference concluded with reflections by **Christian Wiese** and **Benjamin Pollock**, who considered the paradoxes and future trajectories of universalism in Jewish thought, and with closing remarks of a distinguished panel consisting of **Agata Bielik-Robson**, **Ilana Pardes**, **Michael A. Rosenthal**, **Willem Styfhals**, **Arthur Cools**, and **Vivian Liska**.

Across all sessions, the conference demonstrated that Jewish intellectual traditions do not simply accept or reject universalism. Instead, they continually reinterpret it—through law, philosophy, literature, ritual, politics, and translation—offering models of universalism that are plural, dialogical, and deeply attentive to the particular.

A volume of selected contributions from the conference is currently being prepared for publication with De Gruyter-Brill in the series *Perspectives on Jewish Texts and Contexts*.

Expert meeting

MULTILINGUISTIC SOCIETIES & THE MULTILINGUISTIC MIND: TRANSNATIONAL LITERATURES IN PREMODERN TIMES: HEBREW, YIDDISH, LADINO AND OTHER JEWISH LANGUAGES

30–31 oktober 2025

On October 30 and 31, 2025, an international group of scholars met in Antwerp for a workshop titled *Multilingual Societies & the Multilingual Mind*, hosted by the Institute of Jewish Studies at the University of Antwerp. This in-person workshop took place within the larger frameworks of the Scientific Research Network (SRN) “Literatures without Borders. A Historical-Comparative Study of Premodern Literary Transnationality” and RELICS (Researchers of European Literary Identities, Cosmopolitanism and the Schools), funded by the FWO (Research Foundation Flanders). Additional - vital - funding for this workshop came in the form of a conference grant from the EAJS (European Association of Jewish Studies).

A central aim of SRN network “Literatures without Borders” is to strengthen links between international researchers around this overarching theme. Our subgroup of this network, scholars of Jewish languages, cultures and literatures, brought together experts from the University of Amsterdam, the University of Antwerp, the Hebrew University, Bar Ilan University, the Open University of Israel, the Spanish National Research Council (CSIC), the University of Basel, the University of Frankfurt, the University of Düsseldorf, the University of Leuven, and the Research Network RELICS, which has its seat at the University of Ghent.

Rather than hosting formal presentations of finished papers, we structured the workshop so as to facilitate discussion. We hosted a limited number of invited colleagues with expertise on (early) modern Jewish linguistics, literature and history. Our aim was to unravel the interplay of Jewish intertextualities, local inspiration, and trans-local networks. Jewish cultures in the early modern and modern periods being widely diasporic and inherently situational and contextual, the challenge for us was to pinpoint both ‘universalities,’ inner-Jewish commonalities, and ‘particular’ local differences.

While the workshop was conceived as by invitation-only and behind closed doors, we also deliberately planned a public-facing evening lecture designed to share some of our insights with a broader public. This took place in the form of a keynote public lecture

by Professor Carsten Wilke (Central European University, Vienna). In our conception of the workshop, we hoped that the confrontation between Yiddish, Ladino, Judaeo-Arabic and other Jewish languages would lead to unexpected literary encounters and, ultimately, to a new perspective on the nature and dynamic of the (early) modern Jewish literary canon. We invited scholars with different profiles and with expertise and skills in different fields and source-languages, and we actively attracted researchers at different stages of their careers.

To introduce the main *Leitmotifs* of the workshop and set them in a wider framework of the diasporic history of Jewish literatures, Theodor Dunkelgrün discussed the way the *longue durée* history of the material text of the Hebrew Bible reflected centuries of cultural interaction with Islamicate and Christian civilizations among which Jews lived. Dunkelgrün discussed in detail several manuscripts that demonstrate and illuminate Jewish familiarity with both the Qur’an and the Latin Vulgate Bible, and the way Jewish diasporic multilingualism has shaped the way Jews have read their own sacred scriptures but also the corpora of others.

Contact with wider, majority cultures and languages continued to form one main theme throughout the workshop, and here our discussions focused on dynamics of confrontation and attraction, resistance and adoption. Exemplary here was Katja Šmid’s discussion. Classical collections of stories originating in the East, such as the *Panchatantra*, the *Arabian Nights*, *Sendebār*, and *The Book of the Prince and the Ascetic*, were introduced to European literatures through numerous translations during the Middle Ages. Stories or narratives appeared in Ladino as standalone booklets or collections of stories mostly between the eighteenth and twentieth centuries. In spite of some important studies that have been carried out on these stories, in general, the adaptations of stories into the vernaculars have not been sufficiently studied until now. Šmid examined Ladino paratexts that came along with the following collections of stories: *Qol mevasser* (Salonika,

1765 and 1852); *Sefer Ben ha-melekh ve-ha-nazir* (Salonika, 1849 and 1880), which was translated from Hebrew into Ladino by Salonikan Rabbi Yitsḥak Bekhor Amarachi, translator and author of several Sephardic works of moral and didactic content; and three Ladino versions of *Sendebar* that have been identified so far: *Mešalim del Rey Sendebār* (Constantinople, 1869); *El rey Sandebār y sus consejeros* (Constantinople, 1880); and *Sentipa el filósofo y el hijo del rey Sandebār* (Salonika, 1910). This presentation formed part of a larger work in progress aiming to shed light on the important role of Sephardic translators, their translations and adaptations of these classical collections of stories, its content, context, purpose and reception among the Ladino readership at the time of their publication.

Another connected common theme was the experience of exile, and the way language can come to serve a diaspora of exiles as an archive of memory, whether in the Spanish/Ladino biblical translation at the heart of the Sephardi diaspora (Den Boer, Castaño) or the Judeo-Arabic of the novels written by the modern diaspora of Iraqi Jews in Israel, France and Montreal. In a discussion drawn from ground-breaking doctoral research on the representation of the Other in Iraqi Jewish literature, Sayf Shems's contribution explored the transnational nature of Judeo-Arabic as both a premodern Jewish language and a modern vehicle of cultural memory among Iraqi Jews. Long before the 20th-century, Judeo-Arabic served as a vital medium for religious, legal, and philosophical expression in Jewish communities from Mosul to Basra, and across trade and scholarly networks extending into the Ottoman Empire, Persia, North Africa, and India. While often marginalized in broader narratives of Jewish literary history, Judeo-Arabic functioned as a linguistic and cultural bridge between Jewish traditions and the surrounding Arab-Islamic world. Shems considered how the premodern Judeo-Arabic tradition is evoked and reconfigured in 20th-century texts by authors such as Shimon Ballas and Samir Naqqash. These writers—fluent in both Arabic and Hebrew—engage with a multilingual heritage that defies national and linguistic boundaries. Their work reflects a cultural memory

rooted in the Judeo-Arabic textual tradition, while also grappling with displacement, migration, and the erasure of Arab-Jewish identities in modern nation-states. Through close readings and discussion of select texts, Shems illuminated fundamental ways in which Judeo-Arabic operates not merely as a historical language, but as a transregional cultural archive. In doing so, he highlighted the importance of including Middle Eastern Jewish experiences in broader discussions of minor Jewish languages and literatures. Shems's presentation encouraged dialogue on how multilingualism and border-crossing literatures can challenge dominant national narratives and foster new comparative frameworks.

The multilingualism of Jewish diasporic culture was another key *Leitmotif*. Here Avri Bar Levav's and Marion Aptroot's presentation was exemplary. In his illuminating discussion of excerpts from Moshe Frankfurt's introduction to the Yiddish translation of Isaac Aboab's *Menorat ha-ma'or* (Amsterdam, 1721), Bar Levav shed light on the intersection of Sephardic and Ashkenazic language cultures and textual traditions in 18th century Amsterdam, while Aptroot explored the development of a library of non-learned "classics" in Yiddish. Aptroot and Bar Levav also connected their discussions to a further *Leitmotif* throughout several panels: a focus on *para-texts*, reflecting a trend within Book History more generally, and building on the work of the late Shlomo Berger.

Another topic that connected two speakers was a remarkable new Digital Humanities research project titled *MSSL: Mapping the Scriptures in Western Sephardic Literature*, funded by the Swiss National Council for Research 2022-2026. Den Boer and Castaño complemented each other's presentations in illuminating ways, in discussing their soon-to-be launched open source online version/database of the Spanish Bible translation printed in Ferrara in 1553 and subsequent editions of the *TaNaKh* and separate editions of *Humashim* and *Haftarot*, as well as of the Psalms and the *Song of Songs*, printed mainly in Amsterdam between 1611 and 1762. This database is meant to give an insight in the role, the textual history and the use of the Spanish Bible among the Western Sephardim and

beyond - a topic Den Boer has worked on for many years. Among the phenomena the database promises to illuminate are the choices translators made, their method, the textual changes, the consistencies and inconsistencies of these translations. The insights into this particular Bible translation from Hebrew into Spanish and its subsequent editions produced over three centuries in the so-called Western Sephardi Diaspora formed the basis for a study on the role of this Spanish translation in those communities of Iberian "New Jews" or former Conversos. It is in many ways the central text of the paradigmatic diasporic community.

All papers were original and insightful in their way, and cannot all be summarised here. But perhaps the most surprising and horizon-expanding in terms of Jewish Studies contribution was Carsten Wilke's discussion of a recent research mission to South India, surveying Hebrew inscriptions and other Jewish source material to be included in the database "Interreligious Symbiosis in South India" destined for online publication by the Mar Chrysostom Chair at Mahatma Gandhi University in Kottayam, Kerala. Among several hundred Hebrew inscriptions that Wilke and his colleagues photographed, he selected 15 in a chronological range spanning seven centuries, from 1269 to 1964, including one Hebrew-Malayalam bilingual inscription. Comparing funerary inscriptions in South

India, Yemen, and Apulia, Wilke sketched an incredibly broad overview of Jewish cemeteries of the Holy Roman and Ottoman empires and broadened the geographical horizons of all participants.

As a result of the workshop, several participants have discussed various plans for future collaborations and publications, including a further international conference, a special issue of a journal, and a book.

Asst. Prof. Theodor Dunkelgrün
University of Antwerp

Samenwerking van het Instituut voor Joodse Studies aan volgende wetenschappelijke bijeenkomsten:

RE-READING *DAS HEBRÄERLAND* (1937): THE ZEUGMATIC INTERPLAY BETWEEN THE IDEOLOGICAL AND THE AESTHETIC

11 juni 2025

The 7th Else Lasker-Schüler Lecture

In samenwerking met het Leo Baeck Institute Jerusalem, het Franz Rosenzweig Minerva Center en het Departement Duits van The Hebrew University, organiseerde het Instituut voor Joodse Studies deze zevende editie van de jaarlijkse Else Lasker-Schüler lezingenreeks. Gastspreker was Prof. Giddon Ticotsky (The Hebrew University of Jerusalem). Op zijn lezing volgde een respons door Dr. Mei-Tal Nadler (The Open University of Israel) en Mr. Yarden Ben Zur (Tel Aviv University).

THE ANNUAL CONFERENCE FOR GERMAN STUDIES 2025: LANGUAGE, CULTURE, SOCIETY

19 juni 2025

ANU – Museum of the Jewish People (Tel Aviv)

Het Instituut voor Joodse Studies was partner in deze jaarlijkse conferentie georganiseerd door het Leo Baeck Institute Jerusalem.

Website voor beide bijeenkomsten: leobaeck.org

Veel van onze lezingen zijn online te herbekijken op het YouTube-kanaal van het Instituut voor Joodse Studies (toegankelijk via www.uantwerpen.be/ijs).

International workshop

JEWISH THOUGHT AND EMPIRE: 1830-1939

8-9 December 2025

International workshop organized by The Institute of Jewish Studies at the University of Antwerp, and The Bucerius Institute for Research of Contemporary German History and Society, University of Haifa, with the financial support of The European Association for Jewish Studies.

Organizers: Vivian Liska (University of Antwerp), Cedric Cohen-Skalli (Haifa University), Daniel M. Herskowitz (Duke University)

Due, among other things, to the historical success of emancipation and Zionism, the dominant paradigm in scholarship was and remains that of the nation-state. For both its adherers and detractors, the nation-state of the 20th century, and its conflicting ideologies, is the organizing concept through which Jewish themes, thinkers, texts, and movements are approached. As a consequence, the imperial context in the 19th century was considered as merely a background or stage to be superseded in the 20th century. Yet for the majority of Jewish thinkers during the 19th and more than half of the 20th centuries, the general political and cultural framing of the world they inhabited and in which they developed their thought - the questions they asked, the conceptual reservoir they had at their disposal to address these questions, the paradigms and images shaping their analysis of the present and their hopes for the future - were marked by the imperial constellation and imagination.

Therefore, the 'event rationale' is twofold: the first is the sense that a deep and extensive exploration into the ways that the imperial context has informed the contours of modern Jewish thought can not only shed new light but can lead to rethinking some of the basic theoretical

assumptions and priorities of the field. The second is the equally urgent sense that thinking about modern Jewish thought through the prism of empire - while certainly breaking new grounds within the local context of the field - amounts to 'catching up' with where other fields already are. The past decades have witnessed remarkable advances in the historical and conceptual understanding of empire and imperialism, and various subfields in Jewish studies have followed suit. These advances have so far only left a minimal mark on the study of modern Jewish thought. We sought to contribute toward addressing this lacuna.

In short, the event rationale can be said to be gaining a better understanding of the development of modern Jewish thought and analyzing it through more appropriate categories - and contributing to a more accurate, and more historically and conceptually sensitive, reformulation of the narrative and canon of modern Jewish thought. This does not mean replacing the centrality of the nation-state with that of empire, but to show that in modern Europe and beyond, the nationalist and imperial were intermingled and imagined together, and that a network of correspondences, continuities, and tensions mark their relationship - and that modern Jewish thought reflects this network and can illuminate it in surprising and original ways.

The goals and rationales of the event were achieved with great success. It should be noted that the success of this event was hardly given, as it was postponed from its original date in June due to the war between Israel and Iran, a postponement that caused some cancellations. The contributions were rich, deep, and informed, and tackled the subject matter from a variety of different perspectives and with regards to the imperial constellations of Brittany, Germany, France, Ottoman Empire, Habsburg, and the Russian Empire. In the concluding section of the conference, there was a clear sense that what had taken place in the past few days was, from a scholarly perspective, important and groundbreaking. The critical place of the reality and idea of empire in the formation of modern Jewish thought and the rethinking of Jewish politics in modernity was clearly established, as were the unsteady and shifting meanings of some core terminology – like ‘emancipation’, ‘law,’ ‘land,’ ‘Jewish mission,’ ‘land,’ ‘redemption,’ and ‘nation,’ among others.

The workshop consisted of two full days of presentations and discussions. The first day dealt primarily with the Ottoman, the Russian, and the French empires, and the second day focused on the British and German empires. The papers presented during the event were as follows:

Cedric Cohen-Skalli (Haifa University), “An Intellectual History of the 1870 Crémieux Decree,” analyzed this critical decree in the history of imperialism, in which friends established a civil distinction between Arab and Jews, in their newly acquired colony of Algeria.

Adam Sutcliffe (Kings College London), “Imperialism and Cosmopolitanism in late Nineteenth-Century French Jewish Thought” (delivered online), argued for through lines between imperial French Jewish and non-Jewish thinkers such as Joseph Salvador, Barnard Lazare, and Moses Hess, and the conceptual framework guiding later Zionist activities and figures, such as Theodor Herzl.

Avi-ran Tzoref (Sapir College), “‘Since King Messiah is a Wealthy Person’: The Ottoman State, Global Capitalism and Millenarianism in Rabbi Yehudah Alkalai’s Works,” looks at Rabbi Alkalai’s eschatological political theology in the context of the messianic expectations around the Ottoman Sultan Abd al-Majid and his deeply economical conception of redemption.

Isaac Slater (Goettingen University), “Talmudic Autonomism: The Political Theology of Aharon Shmuel Tamares,” presented a penetrating analysis of Tamares’ critique of Jewish nationalism within the context of contemporary Jewish reflection on autonomist concepts in the context of the Russian and Austro-Hungarian empires.

Vladimir Biti (University of Vienna), “Kafka as a Writer of Translatio Imperii,” tackles the shifting and ambiguous attitude with regards to the imperial apparatus of authority in Kafka’s writings and shows a similar ambiguity characterizes his attitude to the Jewish tradition.

Daniel M. Herskowitz (Duke University), “Nationalism and Empire in Moses Hess’s Jewish Thought,” looked at Hess’s program of Jewish nationalism in *Rome and Jerusalem* and argued that it cannot be understood outside his vision of the civilizing role of the French empire in bringing a socialist utopia to all corners of the world.

Yaniv Feller (University of Florida), “Missionizing the World,” explores the imperial backbone of the German Jewish thinker Leo Baeck’s vision of the renewal of Jewish proselytizing to expand ethical monotheism around the world.

Arie M. Dubnov (George Washington University): “Leon Roth, The Early Years of the Hebrew University, and the Circulation of Knowledge between Britain and Mandatory Palestine,” critically examines the interdependence of nationalism and imperialism in the life and thought of Leon (Hayim Yehuda) Roth, his Hebrew publications in which he presents British liberal ideas into Zionist discourse, and the meaning of his eventual return to England.

Philipp von Wussow, (Goethe University Frankfurt), “Leo Strauss in the 1920s: Exploring the Politics of Jewish Thought,” looks at Leo Strauss’s shifting attitude toward Zionism in light of his scattered but intriguing reflections on the moral valance of the German and British empires.

Dennis Baert (Antwerp University), “Dein Reich komme (nicht): Empire and Imperialism in the Political Theology of Franz Rosenzweig,” offered an original analysis of the way in which Rosenzweig approaches the concept and the reality of empire, within his account of redemption and politics, particularly as it relates to his hopes and disillusionment from World War I.

The final segment, led by **Vivian Liska** (Antwerp University), consisted of concluding remarks and discussion, in which participants shared their thoughts about the overarching picture that emerged from the workshop and reflected together about overlapping interest, newly attained insights, and directions for future research.

The papers shed light on the theme of the workshop from different perspectives, but were in clear dialogue with each other, tackling common topics and addressing similar questions from different angles. For example, some of the significant and productive threads running through a number of papers were: How does taking the category of empire seriously change our understanding of the notion of a ‘Jewish mission to the world’? how justified is the national compartmentalization of Jewish thought into German Jewish/French Jewish/Israeli Jewish American Jewish thought, etc? How ‘European’ is modern Jewish thought, and how is ‘Europe’ constructed in this context?

Where does the (geographical, imagined, conceptual) line differentiating between ‘east’ and ‘west’ lie, and how is it sustained? What is the role of Islam in its construction and self-understanding? Is the concept of ‘Harbingers of Zionism’ a coherent and justified term, from a historical and conceptual perspective? In addition, the importance of thinking beyond the usual boundaries of one’s subfield was highlighted, as it became clear that we arrive at an improvised understanding of, say, Jewish-French thought if we ignore or overlook what is taking place in Germany; discussions taking place in Europe have direct effect on Jewish thinkers in Russia or the Ottoman Empire, and political or cultural developments in one location influence the theories and conceptuality in another location. The compartmentalization of academic research is thus important as it facilitates focus and expertise, but what came out of the workshop is that a more sound approach toward the study of modern Jewish thought cannot afford to limit itself to contemporary disciplinary boundaries.

We intend to publish revised and improved versions of the papers delivered in the workshop, either as an edited volume of collected essays or as a special issue of a peer reviewed journal. The editor of the series “Perspectives on Jewish Texts and Contexts” at Brill De Gruyter (Vivian Liska) has already expressed interest in publishing our conference proceedings in the series. We are also in touch with the journal *Ab Imperio* and with the *Journal of Modern Jewish Studies* as potential venues for a special issue for our essays. Additional invitations to contribute to the edited volume will be sent in order to ensure appropriate gender representation.

Prof. dr. Daniel M. Herskowitz
Duke University

Voor de taalcursussen schrijft u zich in bij het Instituut voor Joodse Studies. De taalcursussen lopen over het hele academische jaar. De cursussen Joodse Studies lopen over één semester (met uitzondering van Studium Generale Joodse Studies).

CURSUS	CURSUSGELD°	LEERKRACHT	DAG	UUR	LOKAAL*	1 ^{ste} LES 2 ^{de} SEM. 25-26
Hebreeuws I	€ 150 (€ 90)	A. Malinsky	Maa	18.00-19.30	S.C.201 & online	9/02
Hebreeuws II	€ 150 (€ 90)	A. Malinsky	Maa	19.45-21.15	S.C.201 & online	9/02
Leesgroep Hebreeuws	GRATIS	A. Malinsky	Dond	18.00-19.00	Online	12/03
Jiddisch I	€ 150 (€ 90)	P. Gybels	Dond	13.30-15.00	S.C.203	12/02
			Dond	19.00-20.30	S.A.202	12/02
Jiddisch II	€ 150 (€ 90)	P. Gybels	Dinsd	13.30-15.00	S.C.203	10/02
			Dinsd	19.00-20.30	S.C.203	10/02
Jiddische Leeskring	GRATIS	P. Gybels	Woe	19.30-21.30	S.R.005	28/01

* Toegang tot gebouw C en A via Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen.
Gebouw R is toegankelijk via Rodestraat 14.

INSCHRIJVEN gebeurt door middel van het **inschrijvingsformulier** dat u rechtstreeks kan invullen op onze website: www.uantwerpen.be/ijs.

Het cursusgeld schrijft u over op het rekeningnummer **IBAN BE02 7350 0853 1540** (BIC KREDBEBB) van het Instituut voor Joodse Studies UAntwerpen, p.a. Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen, met als mededeling: cursus + naam.

°Het bedrag tussen haakjes betreft het verminderde cursusgeld. Hiervoor komen in aanmerking:

- studenten
- werkzoekenden / uitkeringsgerechtigden
- mindervaliden met een inkomensvervangende tegemoetkoming
- 60+
- personeel UAntwerpen

De taalcursussen kunnen enkel per gewone overschrijving betaald worden (geen opleidingscheques). Het IJS is niet erkend om een attest voor het verkrijgen van betaald educatief verlof uit te vaardigen.

Voor de cursussen Joodse Studies schrijft u zich in op de studentenadministratie.

Alle aangeboden cursussen kunnen afzonderlijk als keuzevak gevolgd worden door de studenten Letteren en Wijsbegeerte (in te passen in de vrije ruimte). De aangeboden cursussen kunnen ook afzonderlijk worden gevolgd door studenten uit een andere studierichting of door niet-studenten door middel van het afsluiten van een creditcontract.

CURSUSSEN 2 ^{de} SEMESTER	CURSUSGELD°	DOCENT	DAG	UUR	LOKAAL	1 ^{ste} LES 2 ^{de} SEMESTER
Jodendom en Filosofie	€ 384,80	D. Baert	Woe	20.00-22.00	S.R.125	11/02
Studium Generale Joodse Studies **	€ 341,90	V. Liska e.a.	Maa e.a.	18.00-20.00	S.R.013 e.a.	16/02
Joodse cultuur in diverse contexten	€ 384,80	T. Dunkelgrün	Maa	09.30-12.30	S.SJ.117	9/02
Littérature française hors France (Moyen Orient, Afrique, Antilles)	€ 384,80	K. Gyssels	Woe	13.00-16.00	S.A.206	11/02

* Toegang tot gebouw R via Rodestraat 14, 2000 Antwerpen. Gebouw SJ is toegankelijk via de Sint-Jacobsmarkt 13 (het Brantijser) en gebouw A via de Prinsstraat 13.

** Het Studium Generale bestaat uit een inleidende les gecombineerd met een keuze van 10 avondlezingen uit het lezingenprogramma georganiseerd door het Instituut (1ste en 2de semester). De datum voor de inleidende les wordt bepaald in samenspraak met de studenten. Voor meer informatie gelieve contact op te nemen met het Instituut: +32 (0)3 265 52 43 / ijs@uantwerpen.be.

INSCHRIJVEN gebeurt in drie stappen:

1. Aanmelding: in te vullen op www.uantwerpen.be/inschrijven.
2. Aanvraagformulier creditcontract online:
forms.uantwerpen.be/nl/formulieren/studenten/flw/creditcontract/.
Voor bijkomende informatie: Facultaire studentenadministratie, Sint-Jacobsmarkt 13 (SJ.015), 2000 Antwerpen, +32 (0)3 265 45 50.
3. Creditcontract: digitaal af te sluiten.

Voor de vakken van het 2de semester kan men zich inschrijven tot 13 februari 2026.

OPGELET: de cursus Studium Generale Joodse Studies is een jaaropleidingsonderdeel. Dit betekent dat u zich voor deze cursus enkel in het 1ste semester kan inschrijven.

° Voor het academiejaar 2025-2026 bestaat het inschrijvingsgeld uit een eenmalige inschrijvingssom van € 299 + € 14,30 per studiepunt.

OPGELET:

De algemene toelatingsvoorwaarde voor een inschrijving met een creditcontract is houder zijn van een diploma van het secundair onderwijs. Vergeet dus niet uw diploma van het secundair onderwijs en uw identiteitskaart mee te brengen. Deze documenten worden ter plaatse gekopieerd.

Het Instituut voor Joodse Studies biedt taalcursussen hedendaags Hebreeuws en Jiddisch aan op twee beheersingsniveaus.

Hedendaags Hebreeuws I - Aäron Malinsky

Studenten leren het Hebreeuwse alfabet en verwerven de vaardigheid om Hebreeuws te lezen en te schrijven. In interactieve seminars bouwen ze een basiswoordenschat op, alsook een basiskennis van de Hebreeuwse grammatica.

Hedendaags Hebreeuws II - Aäron Malinsky

Na een beknopte herhaling van de kennis verworven tijdens het eerste niveau worden de woordenschat en grammatica uitgebreid. Het praktische gedeelte van de cursus is gericht op het lezen van langere teksten en vertalingen. Naast schriftelijke en mondelinge taalbeheersing komen ook aspecten van de Joodse cultuur aan bod.

Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 19.

In het verlengde van de cursus Hebreeuws wordt een Hebreeuwse leesgroep aangeboden.

Leesgroep Hebreeuws - Van Tora naar Horah

In de Hebreeuwse leesgroep worden teksten uit de Tenach en de Sidoer afgewisseld met modern Israëliisch proza, waaronder vooral gedichten, liedjes en af en toe een Israëliische film (met Nederlandse ondertiteling). Zo worden de Israëliische en Joodse cultuur vanuit het Hebreeuws belicht.

De teksten worden telkens ter voorbereiding voor de komende les meegegeven. Uitgaand van de verbuigingen en woorden die in de teksten voorkomen, zullen ook korte woordenschat- en grammaticasessies in de leesgroep geïntegreerd worden.

Concept, voorbereiding en begeleiding: Aäron Malinsky

Tijdstip: Donderdag 12 en 19 maart 2026. Telkens van 18.00 tot 19.00 uur.

Behandelde onderwerpen: Hebreeuwse liederen, basisteksten en gedichten door de eeuwen heen. In het eerste semester kwamen o.a. aan bod: het lied der schepping en de shabbat, de 10 geboden, het lied van koning Salomon in Ecclesiasticus en het middeleeuwse 'Adon Olam'. In het tweede semester focussen we ons op modern Hebreeuws proza.

Plaats: Gratis online sessies. Een Zoomlink wordt u toegestuurd na aanmelding: ijs@uantwerpen.be.

Het Instituut voor Joodse Studies biedt taalcursussen hedendaags Hebreeuws en Jiddisch aan op twee beheersingsniveaus.

Jiddisch I - Ir. Paul Gybels

Het eerste niveau van de cursus Jiddisch heeft tot doel de cursisten het Jiddisch te leren lezen en schrijven. Nadruk wordt gelegd op het verwerven van grammaticale kennis en het opbouwen van een basiswoordenschat, zodat de cursisten op het einde van het eerste niveau in staat zijn zelfstandig eenvoudige teksten te lezen. Er wordt ook ruim aandacht besteed aan conversatie.

De cursus Jiddisch I en II kan zowel als dag- of als avondcursus gevolgd worden. Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 19.

Jiddisch II - Ir. Paul Gybels

In het tweede niveau ontwikkelen cursisten verder hun kennis van de Jiddische grammatica en woordenschat door het lezen van literaire teksten en eenvoudige krantenartikelen en door gerichte oefeningen. Alles wordt in het werk gesteld om cursisten de vaardigheden bij te brengen om het Jiddisch vlot te kunnen lezen, schrijven en spreken.

In het verlengde van de cursus Jiddisch bestaat er sinds het academisch jaar 2002-2003 een succesvolle en levendige leesgroep Jiddisch, de *Leyenkrayz*. Wie ooit taallessen Jiddisch heeft gevolgd of op een andere manier met het Jiddisch vertrouwd is, kan onder begeleiding van Paul Gybels het contact met deze taal onderhouden. Gedurende een jaar worden, tijdens tweewekelijkse bijeenkomsten, belangrijke werken uit de Jiddische literatuur gelezen. Om beurten lezen de deelnemers een stuk van de tekst voor (gevorderde lezers enkele bladzijden, wie nog niet zo vlot leest enkele paragrafen), daarna is er tijd voor verklaring en discussie.

Dit jaar staat *Fun mayn tatns beys-din shtub* van Isaac Bashevis Singer (1903-1991), winnaar van de Nobelprijs voor literatuur 1978, op het programma. Dit tot op zekere hoogte autobiografische boek wordt beschouwd als één van zijn mooiste, intiemste en meest nostalgische: de herinneringen aan zijn jeugd in voornamelijk Warschau, voor en tijdens de Eerste Wereldoorlog.

De auteur groeide op als zoon van een chassidische rabbijn in een arme Joodse wijk van Warschau. Vrijwel dagelijks trok er aan zijn oog een stoet voorbij van zonderlinge, schilderachtige types die bij zijn vader de rabbijn kwamen antichambren, klagen, bijpraten, discussiëren, ruzies bijleggen, zaken opbiechten en advies vragen. Het huis van de Singers was een soort rechtbank, synagoge, leerhuis en spreekkamer van een psychiater tegelijk. Singer beschikt over een onvoorstelbaar goed geheugen voor zelfs de miniemste details, zo blijkt uit dit bonte, meesterlijk geschreven boek.

Vóór we aan Bashevis Singer beginnen, lezen we nog van Bashevis' zuster Esther Kreitman het laatste hoofdstuk van *Der sheydim-tants*, de eveneens min of meer autobiografische roman die vorig academisch jaar op het programma van de leeskring stond, maar die we nog niet helemaal hebben uitgelezen.

De begeleider stelt de tekst, samen met een verklarende woordenlijst, ter beschikking van de ingeschreven deelnemers. Het werk is in vele talen vertaald, steeds echter op basis van de door de auteur geautoriseerde Engelse vertaling, die kan afwijken van het Jiddische origineel. Er is een behoorlijke Nederlandse vertaling door Bartho Kriek (*Het hof van mijn vader. Herinneringen aan een Joodse jeugd*. Amsterdam: De Arbeiderspers, Privé-domein nr. 180, 1992) beschikbaar op het Instituut.

Concept: Herman Note en Dominique Dossche

Voorbereiding en begeleiding: Paul Gybels

Plaats: Stadscampus UAntwerpen | lokaal S.R.005
Rodestraat 14 | 2000 Antwerpen

Opgelet: enkel de sessie van 11 maart zal doorgaan in het aanpalend lokaal R.006.

Bijeenkomsten tweede semester 2025-2026:

28 januari, 11 en 25 februari, 11 en 25 maart, 22 april, 6 en 20 mei 2026. Telkens op woensdagavond van 19.30 tot 21.30 uur.

Bij het vastleggen van de data wordt rekening gehouden met religieuze feestdagen en vakantieperiodes.

Deelname is gratis. Inschrijven via ijs@uantwerpen.be

Meer informatie: paul.gybels@uantwerpen.be

INLEIDING TOT DE JOODSE CULTUUR

Prof. dr. Karin Hofmeester

De cursus “Inleiding tot de Joodse Cultuur” geeft inzicht in de belangrijkste elementen van het Joodse geloof en de Joodse geschiedenis. Studenten kunnen na afloop de begrippen die bepalend zijn voor de Joodse identiteit interpreteren en zij kunnen de wisselwerking tussen de voortdurende aanpassing en de zorg om het behoud van het “eigene” als rode draad in de Joodse geschiedenis herkennen. Zoveel mogelijk wordt dit aan de hand van levensverhalen en tekstfragmenten van invloedrijke Joodse geleerden, schrijvers en intellectuelen geïllustreerd. Verder wordt aandacht besteed aan het dagelijks leven in Joodse gemeenschappen in verschillende periodes en gebieden.

INLEIDING TOT DE JOODSE CULTUUR 2

Prof dr. Karin Hofmeester en asst. Prof. Theodor Dunkelgrün

Dit vak is specifiek gericht op de Taal en Letterkunde-studenten van de Universiteit Antwerpen en bestaat uit het bijwonen van de cursus “Inleiding tot de Joodse Cultuur” met daarbij een verplicht aanvullend programma dat bestaat uit het bijwonen van vijf avondlezingen uit de semestriële lezingenreeks van het Instituut voor Joodse Studies.

STUDIUM GENERALE JOODSE STUDIES

Titularis Prof. dr. Vivian Liska

De cursus “Stadium Generale Joodse Studies” bestaat uit een inleidende les en een keuze van tien publieke avondlezingen uit het aanbod van het Instituut voor Joodse Studies, gegeven door gerenommeerde gastsprekers uit binnen- en buitenland. Tijdens de inleidende les worden de grote lijnen van 3500 jaar Joodse geschiedenis geschetst en worden enkele historisch belangrijke figuren kort belicht. De avondlezingen benaderen het jodendom vanuit de meest diverse invalshoeken (historisch, cultureel, literair, religieus, filosofisch, sociologisch) en periodes.

JODENDOM EN FILOSOFIE

Dennis Baert – titularis Prof. dr. Vivian Liska

Deze cursus beoogt een historische en thematische ‘basisgeletterdheid’ in de Joodse filosofie aan te reiken. Na de inleiding waarin het concept Joodse filosofie zelf aan een kritische beschouwing wordt onderworpen en enkele – voor de later filosofische en theologische ontwikkelingen – belangrijke basisconcepten van het jodendom worden verhelderd, wordt er geopteerd voor de methode van een historisch overzicht van de oudheid tot vandaag. De zwaartepunten liggen bij het Middeleeuwse Rationalisme en de kritiek erop, de Verlichting, de radicale Joodse filosofie van de 20ste eeuw en de ‘political turn’ van het hedendaagse Joodse denken.

Joodse cultuur in diverse contexten

asst. Prof. Theodor Dunkelgrün

Deze cursus biedt een vogelvlucht van de Joodse cultuurgeschiedenis in de periode vóór 1800. In drie historische tijdvakken (Oudheid, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd) kijken we naar verschillende beschavingscentra: de Perzische, de Griekse, en Romeinse Oudheid; het Middeleeuwse Midden-Oosten, Andalusië, en Europa; en het Ottomaanse Rijk, Europa, en de Trans-Atlantische wereld. In elk van deze contexten besteden we aandacht aan cultuurspecifieke ontwikkelingen, van het ontstaan van Joodse identiteit en literatuur buiten Judea, de verwoesting van de Tempel in Jeruzalem en de ontwikkeling van het Rabbijnse Jodendom tot de ontplooiing van Askenazische en Sefardische cultuursferen en de wisselwerking met Christendom en Islam. Bijzondere aandacht geven we een aantal vroegmoderne sleutelsteden: Antwerpen, Amsterdam, Venetië, Praag, en Constantinopel. Thematisch door de eeuwen heen zal onze aandacht uitgaan naar diasporacultuur, naar vormen van jodenhaat, naar wisselwerking tussen diversiteit en continuïteit, de rol van het land Israël, alsmaar uitdijende tradities van Torastudie, de Hebreeuwse taal en Joodse meertaligheid.

LITTÉRATURE FRANÇAISE HORS FRANCE (MOYEN ORIENT, AFRIQUE, ANTILLES) (in het Frans)

Prof. dr. Kathleen Gyssels

In dit college worden een aantal auteurs uit het Midden-Oosten, Franstalig Afrika, Haïti en de Antillen bestudeerd. Theoretische concepten van Albert Memmi, Jacques Derrida en Hélène Cixous worden ingezet op fictieve teksten van auteurs die vanuit hun opvoeding en jeugd in een Franstalige kolonie met multi-etnische achtergrond concepten als “double bind” en “third zone” illustreren. Zij zijn uitstekende “observers” van de spanning tussen religieuze gemeenschappen en etnische minderheden, zowel in het Midden-Oosten als in Frankrijk, omdat zij tegelijkertijd in- en outsiders van Arabische en Afrikaanse landen zijn en Joodse wortels hebben. Het is namelijk in dit “gastvrije” land dat zij zich allemaal hebben gevestigd en waar ze met dezelfde vragen worstelen. Gaston-Paul Effa (Kameroen) en L.P. Dalember (Haïti) zijn in hun romans bruggenbouwers tussen de Joodse en Zwarte diaspora en brengen de repercussies en “littekens” van de Tweede Wereldoorlog in verband met elkaar. Problemen als religieuze intolerantie, de moeilijke verstandhouding tussen de generaties, diaspora en de facetten van de multi-culturele samenleving vandaag worden via de teksten nader bestudeerd.

Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 20.

Cursussen 2025-2026	Contacturen	Studiepunten	Semester
Hedendaags Hebreeuws I	30	3	1+2
Hedendaags Hebreeuws II	30	3	1+2
Jiddisch I	30	3	1+2
Jiddisch II	30	3	1+2
Inleiding tot de Joodse Cultuur	30	3	1
Inleiding tot de Joodse Cultuur 2	45	6	1
Studium Generale Joodse Studies	30	3	1+2
Jodendom en Filosofie	30	6	2
Joodse cultuur in diverse contexten	45	6	2
Littérature française hors France	45	6	2

De lezingen vinden plaats op de Stadscampus van de Universiteit Antwerpen, tenzij anders vermeld. **Alle lezingen zijn gratis toegankelijk. Aanmelding via ijs@uantwerpen.be. Lokaalwijzigingen zijn mogelijk en zullen tijdig aangekondigd worden.**

Maandag 16 februari 2026 om 18.00 uur

Life After the Wars. Jewish Life in Kraków After the Holocaust – A Contemporary Perspective

Prof. Dr. Edyta Gawron | Jagiellonian University, Kraków

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.**

Kraków's Jews are far more than a historical presence. With roots extending over a millennium, Jewish life in the city encompasses a vast material and intellectual heritage, as well as a vibrant contemporary community. Although today's Jewish population in Kraków is relatively small, it is active and dynamic, reflecting both individual and communal forms of revival in the aftermath of the Holocaust. Beyond the few hundred Jews who currently reside in the city, Kraków attracts thousands of Jewish tourists, visitors, and pilgrims each year.

After nearly ninety percent of the prewar Jewish community was destroyed during the Holocaust, Jewish life was slowly rebuilt, shaped by the constraints of the postwar Communist regime and the challenges of political transformation. Today, this small yet diverse community reflects broader patterns of Jewish life in Poland. Seen from both historical and contemporary perspectives, Jewish Kraków occupies an in-between space where local and global, Jewish and Polish, diasporic and distinctly Cracovian identities intersect—and where Jewish refugees are once again finding a place.

Edyta Gawron is a historian and Associate Professor at Jagiellonian University in Kraków (Institute of Jewish Studies). She is the author and co-author of many publications on the history of Polish Jews, particularly Kraków's Jewish community, including her most recent book: "Nie tylko Kroke. Historia Żydów krakowskich" [*Beyond Kroke. The history of Kraków's Jews*; Krakow 2022]. Dr. Gawron serves as Chairperson of the Advisory Board of the European Holocaust Research Infrastructure (EHRI-ERIC) and as an external expert for the European Commission. Dr. Gawron is also an exhibition curator and chairperson of the Galicia Jewish Heritage Institute Foundation (Galicia Jewish Museum in Kraków).

"Network for European Philosophy and the Jewish Tradition" lezing

Dinsdag 24 februari 2026 om 18.00 uur

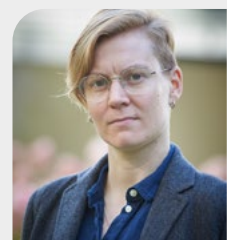
Arendt and the Exodus: The Eichmann Controversy Beyond the Nation-State

Dr. Courtney Hodrick | Goethe-Universität Frankfurt

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.**

In this lecture, Hodrick compares Hannah Arendt's depiction of American and Israeli national consciousness in *On Revolution* and *Eichmann in Jerusalem*, both published in 1963. She suggests that reading *Eichmann* against *On Revolution* allows us to understand her opposition to the trial in a new light that moves beyond the clichéd accusation that it was a "show trial," and instead focuses on questions of political theology, namely, on the problem of legitimization of secular democratic politics in the modern world. Reading *Eichmann* through the questions of political theology and national identity formation posed by *On Revolution* reveals Arendt's true opposition to the trial: that it seeks to legitimize the State of Israel on the grounds of a philosophy of history in which antisemitism is eternal and universal, from Pharaoh to Hitler. Both nations define themselves, for Arendt, on the basis of a version of the Exodus story, and comparing these two stories allows Arendt to consider the true meaning of freedom.

Courtney Hodrick is a Postdoctoral Fellow in the Research Focus "Democratic Vistas: Reflections on the Atlantic World" at the Forschungskolleg Humanwissenschaften der Goethe Universität. She earned her PhD in German Studies from Stanford University in 2023, with a dissertation on hope in Arendt, where she then held positions in Jewish Studies and the first-year program in Civic, Liberal, and Global Education. Courtney is now working on her first academic book, provisionally titled *Hannah Arendt and the Overcoming of Philosophy of History*, and she has articles and chapters forthcoming on topics that include Arendt's *Vita Activa* and the role of the atomic bomb in her politics.

Maandag 9 maart 2026 om 18.00 uur

Piety, Secrets, and Physic. Facing Epidemics through Shared Remedies in Early Modern Yiddish

Dr. Daniella Zaidman-Mauer | University of Amsterdam

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.**

In times of epidemic, the mother tongue became a lifeline: Yiddish texts carried healing knowledge across religious and cultural boundaries into Jewish homes throughout early modern Europe. Drawing on sources that span from kabbalistic charms and sympathetic magic, through the materia medica of classical and Christian traditions, to the promotion of the first vaccine in history, Zaidman-Mauer demonstrates that Yiddish functioned as a vernacular bridge, making shared remedies accessible to ordinary readers. Branded *probatum est* (tried and tested), these cures reveal a worldview in which the boundaries between *segules* (sympathetic charms) and *refues* (natural cures), between prayer and physic, remained fluid. Piety and Yiddish worked in tandem: the sacred duty to preserve life demanded accessible knowledge, and the mother tongue became the vehicle through which epidemic remedies reached those who needed them most.

Daniella Zaidman-Mauer completed her PhD at the University of Amsterdam (Amsterdam School of Historical Studies), where she wrote her dissertation *Plague and Piety: Yiddish Medical Literature in Early Modern Europe* under the supervision of Prof. Irene Zwiep and Prof. Bart Wallet. Daniella also lectures on Early Modern Yiddish Literature and Modern Yiddish Language at the University of Amsterdam and Bar-Ilan University. Her doctoral dissertation has been accepted for publication as a monograph in the *Palgrave Studies in Medieval and Early Modern Medicine* series (Palgrave Macmillan), under the title *Yiddish Medicine in Early Modern Europe, 1679–1808: Plague and Piety*.

Maandag 16 maart 2026 om 16.00 uur

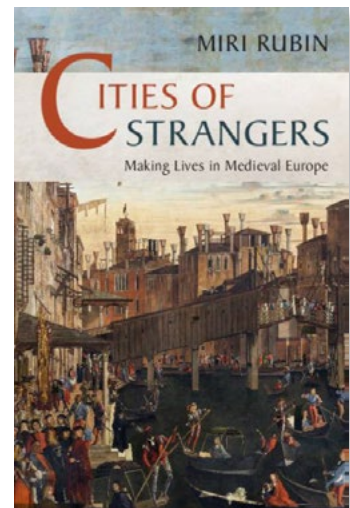
Medieval Cities: A View From 2026

Prof. Dr. Miri Rubin | Queen Mary University of London

Lezing in het Engels, georganiseerd in samenwerking met het departement Geschiedenis en met het Center for Urban History (UAntwerpen). Miri Rubin bekleedt in 2026 de Raymond van Uytven Chair for Urban History.

Lezing in lokaal C.102, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen. De lezing zal gevolgd worden door een receptie.

This visit to the University of Antwerp, a centre of excellence in urban history situated within a medieval city, is a fitting occasion to revisit the questions we are currently asking about cities. Medieval cities are emerging increasingly as diverse, in the composition of their populations, in the religious services they supported, in the materials they used for work and for pleasure, in the many social bodies that sought to make them safe. If all this is true, what kind of chronology – what narrative can we produce – to capture both continuity and change. Miri Rubin shall attempt some suggestions.

Miri Rubin is Professor of Medieval and Early Modern History at Queen Mary University of London. Her broad research interests treat the religious cultures of later medieval Europe, with a particular focus on urban life. Among her books are *Charity and Community* (1987), *Corpus Christi* (1991), *Gentile Tales* (1999), *Mother of God* (2009), and *Cities of Strangers* (2020). Miri has held leadership roles in research at Queen Mary, acted as President of the Jewish Historical Society of England, has been elected as Fellow of the Medieval Academy of America, and in 2026 will become the President of the Ecclesiastical History Society.

Maandag 23 maart 2026 om 18.00 uur

Banū Qurayṣa: van judaïserende Aaronieten tot slachtoffers, kaliefgezellen en Koranuitleggers

Dr. Yusuf Çelik | Vrije Universiteit Amsterdam

Lezing in het Nederlands. **Lezing in lokaal R.124, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.**

In 627 werden de volwassen mannen van de laatste Joodse stam in Medina wegens verraad ter dood gebracht. Enkel vrouwen, minderjarigen en eerdere bekeerlingen overleefden en werden opgenomen in de islamitische gemeenschap. Maar was dit werkelijk het einde, zoals zoveel geschiedwerken het verhaal van de Banū Qurayṣa afsluiten? In deze lezing zal betoogd worden dat het tegenovergestelde het geval was.

Aan de hand van computationele methoden onderzoekt dr. Yusuf Çelik, in het kader van een door NWO gefinancierd project, de bijdrage van deze overlevenden aan de premoderne islamitische traditie, met bijzondere aandacht voor hun Joodse achtergrond. Er wordt betoogd dat juist deze achtergrond — vaak onderbelicht in eerder onderzoek — een merkbare invloed heeft gehad op zowel de interpretatie van de Koran als de ontwikkeling en praktijk van de sharia in latere generaties.

Dr. Yusuf Çelik is universitair docent Digital Humanities en Islam aan de Vrije Universiteit Amsterdam en lid van de werkgroep Digital Approaches to Sacred Texts. Hij behaalde zijn doctoraat aan de Universiteit van Edinburgh op het gebied van koranhermeneutiek en verrichtte postdoctoraal onderzoek aan Harvard University en de Universiteit Utrecht.

“Network for European Philosophy and the Jewish Tradition” lezing

Dinsdag 21 april 2026 om 18.00 uur

On the Necessity and Impossibility of Being Améry Über Zwang und Unmöglichkeit, Améry zu sein

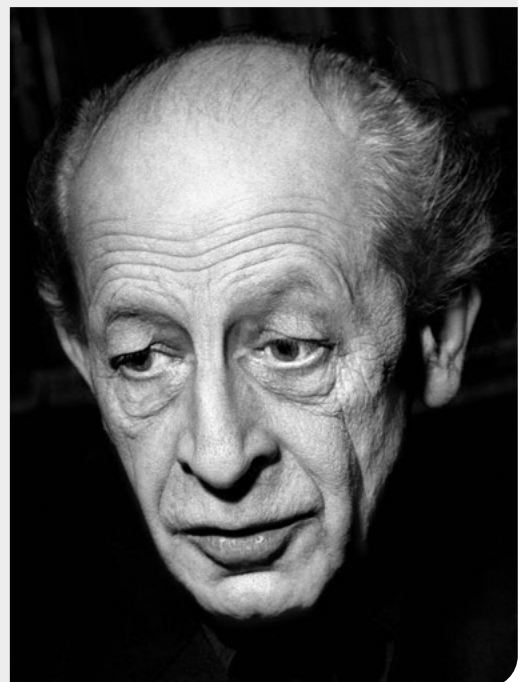
Prof. Dr. Ilit Ferber (Tel Aviv University) en Prof. em. Dr. Irène Heidelberger-Leonard (ULB)

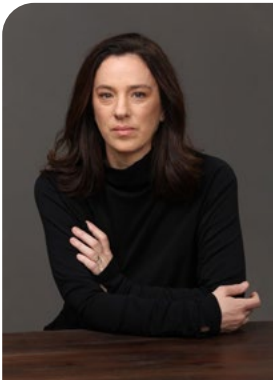
Lezing in het Engels, georganiseerd in het kader van het “Network for European Philosophy and the Jewish Tradition”. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.**

This dialogical encounter brings together Prof. Irène Heidelberger-Leonard and Prof. Ilit Ferber in a conversation centered around Ferber’s forthcoming book, *Jean Améry: Identity, Time, Failure* (Oxford University Press, 2026).

Heidelberger-Leonard, Améry’s biographer and editor of his collected works in German, enters into conversation with Ferber, a philosopher of emotions whose work engages Améry from a philosophical perspective shaped by questions of affect, temporality, and selfhood. Their dialogue unfolds around the book’s three central themes—identity, time, and failure—while reflecting more broadly on a tension that runs through Améry’s life and writings: the simultaneity of necessity and impossibility.

Borrowed from Améry’s own reflections on Jewish identity, this conceptual pair serves as a key to understanding both his thought and the fragile, fractured life and identity his work persistently interrogates.

Ilit Ferber is Professor of Philosophy and Vice Dean for Research at the Faculty of Humanities, Tel Aviv University. Her research focuses on the philosophy of emotions, with particular attention to melancholy, suffering, pain, and failure. She has published widely on figures including Benjamin, Herder, Heidegger, Scholem, Freud, and Améry, and her work has been translated into German, French, Spanish, Turkish, and Hebrew. She is the author of *Philosophy and Melancholy: Benjamin's Early Reflections on Theater and Language* (Stanford University Press, 2013) and *Language Pangs: On Pain and the Origin of Language* (Oxford University Press, 2019) translated into German as *Sprachwehen* (2023). Her forthcoming book, *Jean Améry: Identity, Time, Failure* (Oxford University Press, 2026), offers a comprehensive philosophical interpretation of Améry's writings, revealing the coherence of his thought around the themes of identity, time, and failure.

Irène Heidelberger-Leonard, Dr. phil., Professor Emeritus of the Université libre de Bruxelles (1980-2009), and Honorary Professorial Fellow at Queen Mary College, University of London (since 2009).

Member of the Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung since 1999. Over 100 publications on German/Austrian postwar and Holocaust Literature. Books on *Günter Grass*, *Alfred Andersch*, *Ruth Klüger*, *Jean Améry*, *Jurek Becker*, *Peter Weiss*, *Thomas Bernhard*, *Ingeborg Bachmann*, *W. G. Sebald*. Her biography on *Jean Améry. Revolte in der Resignation* (Klett-Cotta: Stuttgart, 2004) was the „Sachbuch des Jahres von der Deutschen Bundeskulturstiftung“, won the Raymond Aron Preis, and was awarded the international „Einhart Preis für hervorragende internationale Biographik“ in 2005.

She is the general editor of the 9th volume edition *Jean Améry, Werke*, Klett-Cotta: Stuttgart 2002-2008. Her biography of the Hungarian writer Imre Kertész, *Imre Kertész. Leben und Werk*, appeared in 2015 with Göttingen: Wallstein.

Maandag 27 april 2026 om 18.00 uur

L'icônographie antijuive, histoire et actualité

Prof. em. Dr. Joël Kotek | ULB

Lezing in het Frans. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.**

De l'imagerie médiévale aux caricatures modernes, l'icônographie antijuive a façonné des stéréotypes durables et des imaginaires de haine. Cette conférence retrace son histoire, ses codes visuels et ses fonctions politiques, pour comprendre comment ils se transmettent et se transforment. Elle interroge enfin ses résurgences actuelles, dans la rue comme en ligne, et les outils critiques pour les identifier et les déconstruire.

Joël Kotek est professeur émérite à l'université libre de Bruxelles, ancien enseignant à Sciences Po Paris et à l'école de journalisme de Lille. Spécialiste de l'antisémitisme, de la Shoah et des génocides, il préside depuis 2004, l'Institut Jonathas, un centre de recherches dédié à l'étude de l'antisémitisme. Il est aussi l'auteur d'une centaine d'ouvrages et d'articles parmi lesquels : *La jeune garde : entre KGB et CIA, la jeunesse mondiale, enjeu des relations internationales, 1917-1989* (Paris, Seuil, 1998) ; *La carte postale antisémite : de l'affaire Dreyfus à la Shoah* (avec Gérard Silvain, Paris, Berg, 2005) ; *Cartoons and extremism: Israel and the Jews in Contemporary Arab and Western Cartoons* (Valentine Mitchell, London, 2008) ; *Dictionnaire de la Shoah* (ouvrage collectif avec G. Benssoussan etc. coauteurs, Larousse, Paris, 2009) ; *Shoah et Bande dessinée, l'image au service et la mémoire* (Denoël, Paris, 2017, avec Didier Pasamonik) ; et *De quoi BDS est-il le nom ?* (avec Alain Soriano, La boîte de Pandore, 2020).

Maandag 4 mei 2026 om 19.00 uur

Albtraum Heimat. Identitätskonstruktionen in der deutschsprachig-jüdischen Gegenwartsliteratur

Prof. Dr. Jan Süselbeck | Norwegian University of Science and Technology, Trondheim

Lezing in het Duits, georganiseerd in samenwerking met Deutschcafé (UAntwerpen).

Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.

Die nicht-jüdische Wahrnehmung der jüdischen Minderheit in Deutschland und Österreich folgt bestimmten Stereotypen: Wenn dort über Jüdischsein gesprochen wird, wird diese Identität in der öffentlichen Wahrnehmung meist unwillkürlich durch das „mediale Dreieck“ von Antisemitismus, der Shoah und Israel verkürzt. Identitätspolitik ist hier also gleichbedeutend mit einer öffentlich vorstrukturierten, klischeehaften Wahrnehmung von Jüdinnen und Juden, der die Individuen unabhängig von ihrer Selbstwahrnehmung, ihrer spezifischen Biografie und ihren eigenen Interessen nur schwer entkommen können. Jüdische Autor:innen müssen sich alltäglich zu dieser „Gojnormativität“ verhalten, wie sie Judith Coffey und Vivien Laumann mit dem jiddischen Begriff für nicht-jüdische Individuen, Goj, zwecks kritischer Analyse dieses dominanten Herrschaftsverhältnisses benannt haben.

Zugleich hat die deutschsprachig-jüdische Gegenwartsliteratur seit den 1980er Jahren einige der wichtigsten Stimmen gegen Antisemitismus, Rassismus und die bigotte Erinnerungskultur der Bundesrepublik Deutschland hervorgebracht. Anhand aktueller Beispiele werden in dem Vortrag einige markante jüdische Positionierungen zu Begriffen wie Migration, Integration und Heimat referiert und im Kontext des umstrittenen Themas der Identitätspolitik betrachtet werden, u.a. bei Olga Grjasnowa, Lena Gorelik, Sasha Marianna Salzmann, Maxim Biller und Max Czollek.

Alle fünf genannten Autor:innen zählen zu den meistbeachteten Schriftsteller:innen der deutschsprachigen Gegenwartsliteratur und schreiben seit Jahren in ihren Romanen und Essays über die genannten Themen. Grjasnowa, Salzmann und Czollek sind zudem in dem mittlerweile in zweiter Auflage vorliegenden Band *Eure Heimat ist unser Albtraum* (2024) vertreten, der im angekündigten Vortrag genauer zu betrachten sein wird.

Jan Süselbeck ist Professor für deutschsprachige Kulturwissenschaft an der Technisch-Naturwissenschaftlichen Universität Norwegens (NTNU) in Trondheim. Er ist Literatur- und Medienwissenschaftler und forscht zur Affektivität des literarischen Antisemitismus. Weitere Schwerpunkte seiner Arbeit sind Literaturvermittlung in den Medien, Literatur und Film nach Auschwitz, Repräsentationen des Krieges und transkulturelle Gedächtnisforschung.

Letzte Veröffentlichungen: *Emotionen und Antisemitismus. Geschichte – Literatur – Theorie*, Reihe: Studien zu Ressentiments in Geschichte und Gegenwart, Göttingen 2021 (hrsg. zusammen mit Stefanie Schüler-Springorum); *Die Gegenwart des literarischen Antisemitismus. Zum religiösen Gefühlswissen seit der Romantik – mit einem Close-Reading von Peter Handkes Text „Die Lehre der Saint-Victoire“* (1980). In: *„Aggregate der Gegenwart“. Entgrenzte Literaturen und Erinnerungskonflikte* (hrsg. von Hans-Joachim Hahn, Hans Kruschwitz und Christine Waldschmidt), Bielefeld 2023, S. 321-336; *Shell Shock Cinema? On Fascist and Antisemitic Codes in Fritz Lang's Filmic Adaptation of Thea von Harbou's Metropolis*. In: *War and Science Fiction. Imagining Organized Mass Violence between Past, Present, and Future* (hrsg. von Frank Jacob und Miriam Jensen Tveit) Leiden: Brill 2025, S. 145-164.

Maandag 11 mei 2026 om 18.00 uur

Who Will Rescue Us? Thinking about Jewish Children's Migrations during the Holocaust

Prof. Dr. Laura Hobson Faure | Panthéon-Sorbonne University-Paris 1

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.**

In this talk, Laura Hobson Faure will discuss her recent book *Who Will Rescue Us? The Story of the Jewish Children who fled to France and America during the Holocaust* (Yale University Press, 2025). The book, currently on the shortlist for a National Jewish Book Award, represents the first comprehensive study of the Kindertransport from Central Europe to France and also contributes to our knowledge on those who were sent to Belgium and the United States. While most Jewish children perished during the Holocaust, some did survive thanks to migration and rescue work. Mobilizing this case study, this talk will also discuss the need for a critical and historical approach to Holocaust rescue.

Laura Hobson Faure is a professor at the Panthéon-Sorbonne University-Paris 1, where she holds the chair of Modern Jewish History and is a member of the Center for Social History (UMR 8058). She is the author of *A "Jewish Marshall Plan": the American Jewish Presence in Post-Holocaust France* (Armand Colin, 2013; Indiana University Press, 2022), which won a National Jewish Book award and *Who Will Rescue Us? The Story of the Jewish Children who fled to France and America* (Yale University Press, 2025). She also co-edited *L'Œuvre de Secours aux Enfants et les populations juives au XXème siècle. Prévenir et Guérir dans un siècle de violences* (2014), and *Enfants en guerre. « Sans famille » dans les conflits du XXème siècle* (2023).

Maandag 18 mei 2026 om 18.00 uur

"À la famille Dreyfus, hommage anversoïse".

Antwerpse huldebetonen aan Émile Zola en de Dreyfus familie in 1899

Dr. Michael Rosenfeld | CNRS / VUB

Lezing in het Nederlands. **Lezing in het FelixArchief, Oudeleeuwenrui 29, 2000 Antwerpen.**

De Dreyfus-affaire, waarbij een Franse joodse officier in 1894 ten onrechte werd veroordeeld voor verraad, was een belangrijke gebeurtenis in de Europese joodse geschiedenis. De veroordeling leidde tot een ongekende golf van antisemitisme in Frankrijk, terwijl de familie en aanhangers van Alfred Dreyfus volhielden dat hij onschuldig was. Een belangrijk keerpunt was het artikel *J'accuse !* (13 januari 1898) van de Franse schrijver Émile Zola, zijn daaropvolgende veroordeling wegens laster tegen het Franse leger en zijn ballingschap naar Londen. Terwijl de affaire Frankrijk in twee militante kampen verdeelde, werden duizenden steunbetuigingen vanuit de hele wereld naar Zola gestuurd. Mijn presentatie belicht hoe de burgers van Antwerpen in 1899 hun bewondering toonden met twee huldealbums: één voor Zola en één voor de familie Dreyfus. Deze albums bieden een fascinerende inkijk in de geschiedenis van de Dreyfus-affaire en de steun van de Antwerpenaren voor een joodse officier en de intellectueel die hem verdedigde.

Michael Rosenfeld is postdoctoraal onderzoeker verbonden aan het Centre d'études sur Zola et le naturalisme van het CNRS en het Centre for Literary and Intermedial Crossings van de VUB. Zijn onderzoek richt zich op queer literaire geschiedenis, Émile Zola en de Dreyfus-affaire. In 2017 heeft hij *Confessions d'un homosexuel à Émile Zola* uitgegeven, vertaald in het Engels vertaald in 2022 en uitgegeven door Columbia University Press. Hij was gastredacteur van het nummer *Intellectuel·les queer. Collaborations (1880-1920)* van *Sextant* in 2023 en publiceerde artikelen in tijdschriften als *Nineteenth Century French Studies*, *Dix-Neuf, Littératures* en *Les Cahiers naturalistes*.

Vrijdag 12 juni 2026 om 13.00 uur

Sacrifice Across Traditions: A Dialogue with Moshe Halbertal and Jonathan Sheehan

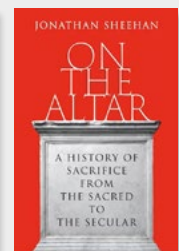
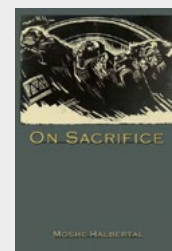
Prof. em. Dr. Moshe Halbertal (NYU Law School / The Hebrew University) &

Prof. Dr. Jonathan Sheehan (UC Berkeley)

Lunchlezing in het Engels, georganiseerd in het kader van het "Network for European Philosophy and the Jewish Tradition". **Lezing in het Hof van Liere, Prentenkabinet, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen.**

This lunch lecture brings together two leading scholars of philosophy of religion and intellectual history— Prof. Moshe Halbertal and Prof. Jonathan Sheehan— for a double lecture devoted to the meanings of sacrifice across religious and secular traditions. The event will open a comparative conversation between two landmark Princeton University Press publications that appeared a decade apart and have each reshaped contemporary debates on sacrifice.

Moshe Halbertal's *On Sacrifice* (2012) offers a probing philosophical and anthropological account of sacrifice as a practice that binds communities together while simultaneously exposing them to the dangers of violence, loss, and moral excess. Halbertal examines sacrifice as a structure of giving that can generate profound ethical commitments but also destructive forms of absolutism. His work has become a touchstone for scholars seeking to understand the ambivalent power of sacrificial acts in religious and political life.

Jonathan Sheehan's *On the Altar: A History of Sacrifice from the Sacred to the Secular* (2026) provides a sweeping historical study of how Christianity both abolished and absorbed sacrifice, tracing its "double life" from the early church through the Reformation and into modern secular imaginaries. Sheehan shows how debates over Christ's death, martyrdom, and ritual offering shaped Christian theology as well as broader cultural and political formations, revealing sacrifice as a persistent conceptual force in the secular world.

Together, Halbertal and Sheehan will explore how sacrifice has been imagined, contested, and transformed across traditions, offering an interdisciplinary dialogue on one of the most enduring and paradoxical concepts in human culture.

Moshe Halbertal is the Gruss Professor at NYU Law School, the John and Golda Cohen Professor of Jewish Thought and Philosophy at the Hebrew University, and a member of Israel's National Academy for Sciences and the Humanities. Among his books are *Idolatry* (co-authored with Avishai Margalit) and *People of the Book: Canon, Meaning and Authority*, both published by Harvard University Press. His books *On Sacrifice*, *Maimonides: Life and Thought*, and *The Beginning of Politics: Power in the Biblical Book of Samuel* were published by Princeton University Press. His latest book, *Nahmanides: Law and Mysticism* was published by Yale University Press in September 2020.

Jonathan Sheehan is the Sidney Hellman Ehrman Professor of European History at UC Berkeley and former Director of the Berkeley Center for the Study of Religion. He is a European intellectual and cultural historian whose work focuses on the history of Christianity, the history of knowledge, and the history of secular modernity. His most influential book *The Enlightenment Bible: Translation, Scholarship, Culture* shows how the Enlightenment transformed, rather than rejected, the Bible, turning it from a sacred text into a work of culture. His most recent book *On the Altar: A History of Sacrifice from the Sacred to the Secular* (forthcoming in 2026) explores the long history of Christian sacrifice from the ancient world to the nineteenth century. His scholarship has been published in *Past and Present*, *Journal of the History of Ideas*, *Modern Intellectual History*, and other leading journals.

Maandag 6 juli 2026 om 18.00 uur

Stained Glass: A Reflective History of Antisemitism

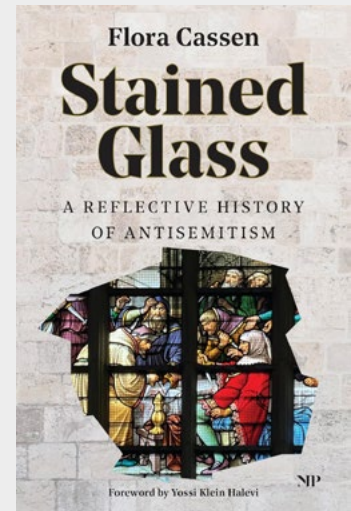
Prof. Dr. Flora Cassen | Brandeis University

Lezing in het Engels, georganiseerd als publieke avondlezing in het kader van de Zomerschool "Jewish Studies 'On Edge'" (zie pagina 35 voor meer informatie). **Lezing in lokaal C.001, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen.**

A poignant blend of memoir and history, *Stained Glass* explores Jewish identity in post-Holocaust Europe, confronting the persistence of antisemitism across generations and continents.

Drawing on her upbringing in Antwerp's Jewish community and her grandparents' escape from Nazi-occupied Europe to the Belgian Congo, Cassen writes from within a past in which powerlessness rubbed shoulders with power. From her later life in the United States, she considers Jewish life in Europe as a mirror that reflects enduring questions about vulnerability and belonging.

Stained Glass asks what it means to leave Europe behind and to encounter in American Jewish life a vitality that is strikingly beautiful yet never fully settled.

Flora Cassen is the Lavine Family Director of the Brandeis Center for Jewish Studies and the director of the Sarnat Center for the Study of Antijudaism at Brandeis University. Her scholarly work explores various aspects of early modern Jewish life in Italy and the Spanish Empire, including anti-Judaism, dress, travel, espionage, and food. Her book, *Marking the Jews in Renaissance Italy*, published by Cambridge University Press, examines the history of the yellow badges and hats Jews were compelled to wear in Italy during the fifteenth and sixteenth centuries. Bridging the gap between academia and the general public, Cassen's writing has also appeared in publications such as Haaretz, Slate, and Smithsonian Magazine. Flora Cassen was born and raised in Antwerp and went to university in Brussels.

Dinsdag 12 mei 2026

Stadscampus Universiteit Antwerpen, gebouw E, lokaal E.201, Grote Kauwenberg 18, 2000 Antwerpen

Studiedag in het Engels. Deelname is gratis. Inschrijven per e-mail: ijs@uantwerpen.be

- 9:30-10:00 Registratie
- 10:00-10:15 Welkomstwoorden
- 10:15-11:45 **Panel "Shifting Jewish Identities in a Global Context" | Chair: Laura Hobson Faure**
José Alberto Rodrigues da Silva Tavim - *A Life Story from the 17th Century in his Own Voice (discurso de sua vida): Francisco Cardoso Ortiz or Abraham Cardoso, a Jew from Bayonne, and His Transcontinental Travels*
Hilde Greefs & Anne Winter - *From Pinhas to Youssouf: The Fascinating Travels of a Jewish Family of "Muslim" Performers in Mid-Nineteenth-Century Europe*
Laura Almagor - *Anticolonial Cold War Liberals: Sal Tas and Jacques de Kadt*
- 11:45-12:00 Koffiepauze
- 12:00-13:00 **Panel "Religious Anti-Jewish Images" | Chair: Philippe Pierret**
Hélène Muratore - *The Legacy of the Cambron Desecration: Imagery, Pilgrimage Sites and the Shaping of Medieval Identity and Community in the Low Countries*
Lieve Teugels - *Anti-Jewish Images in the OLV Church in Aarschot*
- 13:00-14:00 Lunch (enkel sprekers)
- 14:00-16:00 **Panel "Crossing Places, Spaces & Jewish Identities" | Chair: Karin Hofmeester**
Julia van der Krieke - *'The Jewish Neighbourhood': Creating Different Jewish Identities on Amsterdam's Streets*
Nina Zellerhoff - *Hakhshara in the Netherlands. Jewish Youth Between Hope, Escape, and Self-Fulfilment*
Bettine Siertsema - *The Stranger as Catalyst: Emuna Elon's House on Endless Waters*
Dawn M. Skorczewski - *A Strange Desire: Uncovering Dutch Holocaust Trauma through Longing and Witnessing in The Safekeep*
- 16:00-16:15 Koffiepauze
- 16:15-17:45 **Panel "Anti-Jewish Policy and its Consequences" | Chair: Veerle Vanden Daelen**
Linda Graul - *An Experiment in Early Persecution: Luxembourg as a Testing Ground for Anti-Jewish Policy in Western Europe*
Jana Müller - *Post-War or Post-Holocaust? Parliamentary Debates and the Legislative Process regarding Compensation in Luxembourg*
Sabrina Lind - *Looted in Belgium, Recovered to Belgium. Who is the Rightful Owner of Jan Denens's Vanitas?*
- 17:45-18:00 Afsluitende bemerkingen

8 - 9 June 2026

Aesthetics of Scripture: Contemporary Approaches to the Bible and Art University of Vienna

Organized by the Center for the Study of Bible, Culture, and Modernity and the *Network for European Philosophy and the Jewish Tradition* in cooperation with the research center at the University of Vienna *Religion and Transformation in Contemporary Society*.

This interdisciplinary conference aims to enter the millennia-long dialogue between biblical narrative and the visual arts. Exploring the practices, products, aesthetics and ethics that emerged in historically wide-ranging contacts between artmaking and Scripture, as artists interpreted and imagined biblical texts, we hope to sharpen our understanding of the Hebrew Bible's enduring influence on visual cultures and how visual cultures have affected biblical exegesis. Bringing together—

in Vienna, with its world-renowned art museums and rare books libraries—international scholars of biblical, religious, and Jewish Studies, philosophers of aesthetics, literary critics and art historians, the two-day conference will combine historical and philosophical presentations with object-based discussion in the idea that the material matrices of visual communication profoundly affect the how and why of pictorial representation. Topics include Bible illustrations as foundational objects in the discipline of art history and aesthetics (e.g., *Wiener Schule der Kunstgeschichte*); the Bible and biblical exegesis in relation to an “ethics” of the Image, the challenge of modern “biblical” art, the medium-specificity of narrative, and the challenge placed on vision by an invisible God.

Participants

Esther Heinrich (Universität Wien), **Arthur Cools** (Universiteit Antwerpen), **Richard Cohen** (The Hebrew University), **Joseph Koerner** (Harvard University), **Helmut Jakob Deibl** (Universität Wien), **Amir Eshel** (Stanford University), **Noam Gal** (The Hebrew University), **Gal Ventura** (The Hebrew University), **Moshe Halbertal** (NYU Law School / The Hebrew University), **Vivian Liska** (Universiteit Antwerpen / The Hebrew University), **Alexander Nemerov** (Stanford University), **Ilana Pardes** (The Hebrew University), **Sigrid Weigel** (Zentrum für Literatur- und Kulturforschung, Berlin), **Benjamin Pollock** (The Hebrew University, TBC).

Gedetailleerd programma beschikbaar vanaf maart 2026 op www.uantwerpen.be/ijs

Woensdag 11 maart 2026 om 19.00 uur

Dana von Suffrin liest aus TOXIBABY, ihrem neuen Roman

Dana von Suffrin – Duitse schrijfster, in gesprek met Prof. dr. Andree Michaelis-König (UAntwerpen)
Lezing in het Duits, georganiseerd door Deutschcafé (Universiteit Antwerpen).

Lezing op de Stadscampus van de Universiteit Antwerpen. Blijf via de website www.uantwerpen.be/deutschcafe op de hoogte van de exacte locatie.

5 - 10 juli 2026

Jewish Studies "On Edge"

Universiteit Antwerpen, gebouw C, lokaal C.001, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen

The Institute of Jewish Studies at the University of Antwerp, the Herbert D. Katz Center for Advanced Judaic Studies at the University of Pennsylvania, and the Jack, Joseph and Morton Mandel School for the Advanced Study in the Humanities at the Hebrew University of Jerusalem announce a summer program for graduate students in Jewish studies.

Being "on edge" or "on the edge" signifies a state of heightened uncertainty and anxiety, but also has connotations of new and exciting possibilities. Scholars beginning their careers in Jewish Studies today are entering the field at a time when academia is in a highly precarious position. Core values like academic freedom are under threat; scholars are divided over how to respond to the current political situation in Israel and the Jewish diaspora, and AI is destabilizing research and teaching. At the same time, the field continues to produce exciting cutting-edge research, coming up with new questions and embracing methodological and technological innovation.

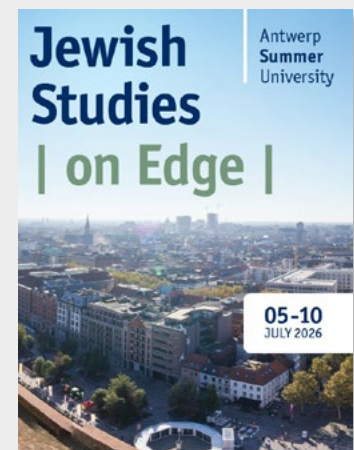
Organized as a week of intensive learning and conversation with leading scholars, this year's summer school for graduate students in Jewish Studies will explore Jewish Studies "at the edge" in this double-edged sense, struggling under new stresses even as it ventures into new territory. Some presentations will explore Jews or Jewish culture, present or past, in moments of extreme challenge or imminent peril. Other presentations will take students to the cutting edge of the field, introducing them to new or experimental modes of research in the field

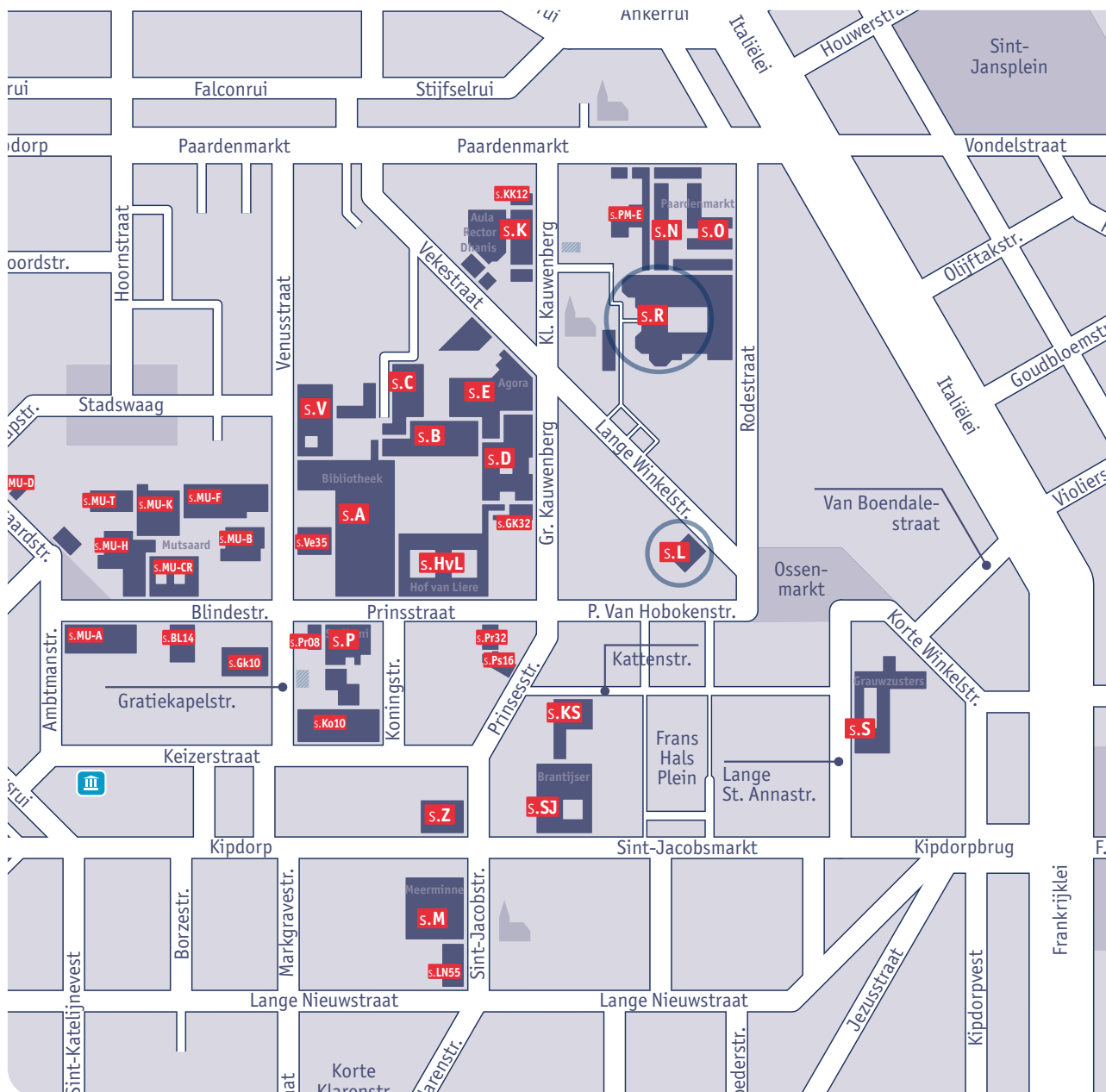
The summer school this year will be hosted by the Institute for Jewish Studies at the University of Antwerp, working in partnership with the University of Pennsylvania and the Hebrew University. As in years past, the week will give participants a chance to meet peers in the field from other parts of the world, to explore various subfields within Jewish Studies beyond their own, and to reflect together on the nature of academia as a career and vocation.

Graduate students at any institution worldwide, in any subfield of Jewish studies, past or present, are eligible to apply.

The application deadline is 1 April 2026.

Further details available at www.uantwerpen.be/jewish-studies

Gebouw s.L Instituut voor Joodse Studies

Gebouw s.R Lezingen, taalcursussen, cursussen Joodse studies

Bezoekersadres

Instituut voor Joodse Studies
Lange Winkelstraat 40-42
Prinsstraat 13, s.L.400
2000 Antwerpen

T +32 (0)3 265 52 43
ijs@uantwerpen.be
www.uantwerpen.be/ijs

Colofon

Hoofdredactie: Vivian Liska
Samenstelling: Jan Morrens
Eindredactie: Jan Morrens
Drukwerk: Drukkerij Wilda, Temse
Lay-out: E. Asman
Nieuwe Media Dienst

V.U.: Vivian Liska
Prinsstraat 13, L.400
BE-2000 Antwerpen

Wettelijk Depot Nr. 10.964/2026/1